

Dinî İçerikli Resimli Çocuk Kitaplarının Değerlendirmesi: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı ve Peygamberimizin Arkadaşları Serisi

Sümeyya TURAN VAROL

YL Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı Sakarya/Türkiye,
sumeyya.varol@ogr.sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0000-5708-5250>

Kübra CEVHERLİ

Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı Sakarya/Türkiye,
kcevherli@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2592-3325>

Araştırma Makalesi

Süreç

Geliş Tarihi: 01.07.2025

Kabul Tarihi: 19.11.2025

Yayın Tarihi: 15.12.2025

İntihal

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Finansman: Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder.

Yazar Katkıları:

Çalışmanın

Tasarlanması: STV

(%50), KC (%50) Veri

toplanması: STV (%60)

KC (%40) Veri Analizi:

STV (%50), KC (%50)

Makalenin Yazımı: STV

(%50) KC (%50) Makale

Gönderimi ve Revizyonu:

STV (%40), KC (%60).

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Telif Hakkı

© Sümeyya TURAN

VAROL- Kübra CEVHERLİ

| Creative Commons

Attribution-

Noncommercial 4.0 (CC

BY-NC) International

License

Atıf

Turan Varol, Sümeyya – Cevherli Kübra. “Dinî İçerikli Resimli Çocuk Kitaplarının Değerlendirmesi: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı ve Peygamberimizin Arkadaşları Serisi”. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 8/2 (2025), 344-376. <https://doi.org/10.52637/kiid.1731476>

Öz

Bu çalışma, Türkiye Diyanet Vakfı tarafından yayımlanan “Okul Öncesi Kitaplar” ve “İslâmî Çocuk Kitapları” kategorisinde yer alan “Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı” adlı kitabı ve “Peygamberimizin Arkadaşları” adlı kitap serisini; fiziksel özellikleri, içerik yapısı ve resimleme unsurları bakımından incelemeyi amaçlanmaktadır. İncelediğimiz *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* adlı resimli kitapta Hz. Muhammed'in hayatı kronolojik bir sıra izlenerek özet bir şekilde anlatılmıştır. *Peygamberimizin Arkadaşları* kitap setinde ise bir ailenin çocuklarına günlük yaşantıları içerisinde Hz. Ali, Bilal-i Habeşi, Hz. Ebu Bekir, Enes bin Malik, Hz. Erkam, Hz. Hamza, Hz. Ömer ve Hz. Osman olmak üzere sekiz sahâbenin belirgin özelliklerinin anlatıldığı hikâyeler yer almaktadır. Araştırma, karma yöntem yaklaşımıyla yürütülmüş olup desen olarak açıklayıcı sıralı karma desen tercih edilmiştir. Bu çerçevede ilk aşamada kitaplar, Deniz ve Gönen tarafından geliştirilmiş olan “Resimli Öykü Kitapları Değerlendirme Ölçeği” temel alınarak yapılandırılmış bir form ile nicel olarak puanlanmıştır. Toplam 21 maddeden oluşan bu ölçeğin 7 maddesi resimleme, 14 maddesi ise içerik boyutlarını değerlendirmeye yöneliktir. Elde edilen sayısal bulgular, kitapların içerik ve görsel yeterliliğine dair genel bir görünüm sunmuştur. Araştırmanın ikinci aşamasında, aynı kitaplar nitel doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu aşamada içerik yapısı, fiziksel özellikler ve resimleme unsurları ayrı ayrı ele alınmış; belirli temalar doğrultusunda yorumlanmış ve çeşitli eksiklikler detaylı şekilde raporlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre söz konusu kitap setinden 7'si içerik yapısı ve resimleme özellikleri bakımından “yeterli”, 2'si ise “kısmen yeterli” bulunmuştur. Bununla birlikte içerik yapısı, fiziksel özellikler ve resimleme unsurları ayrı ayrı incelendiğinde çeşitli eksiklikler ve hatalar tespit edilmiş ve bu durum bulgular kısmında ayrıntılı şekilde sunulmuştur. Ayrıca *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* kitabı ve *Peygamberimizin Arkadaşları* adlı kitap serisi aracılığıyla okul öncesi döneme yönelik dinî içerikli resimli çocuk kitaplarının sahip olması gereken temel nitelikler belirlenmiş ve çocuklara uygun hikâye kitaplarının nasıl olması gerektiğine ilişkin genel bir çerçeve oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Çocuk Edebiyatı, Resimli Hikâye Kitabı, Çocuk Kitabı, Okul Öncesi.

An Evaluation of Religious Illustrated Children's Books: *The Life of Our Prophet Muhammad and the Companions of Our Prophet Series*

Sümeyya TURAN VAROL

MA Student, Sakarya University, Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Religious Sciences, Division of Religious Education, Sakarya/Türkiye, sümeyya.varol@ogr.sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0000-5708-5250>

Kübra CEVHERLİ

Assist. Prof., Sakarya University, Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Sciences, Division of Religious Education, Sakarya/Türkiye, kcevherli@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2592-3325>

Research Article

History

Received: 01.07.2025

Accepted: 19.11.2025

Published: 15.12.2025

Plagiarism

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Funding: The author acknowledges that they received no external funding in support of this research.

Author Contributions:

Conceiving the Study: STV (%50), KC (%50)
Data collection: STV (%60) KC (%40)
Data Analysis: STV (%50), KC (%50)
Writing up: STV (%50) KC (%50)
Submission and Revision: STV (%40), KC (%60).

Competing Interests: The author declares that have no competing interests.

Copyright

© Sümeyya TURAN VAROL- Kübra CEVHERLİ
| Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Cite as

Turan Varol, Sümeyya – Cevherli Kübra. "An Evaluation of Religious Illustrated Children's Books: The Life of Our Prophet Muhammad and the Companions of Our Prophet Series". *Journal of Kocatepe Islamic Sciences* 8/2 (2025), 344-376. <https://doi.org/10.52637/kiid.1731476>

Abstract

This study aims to examine the book titled *The Life of Our Prophet Muhammad* and book series titled *The Companions of Our Prophet*, which are categorized under "Preschool Books" and "Islamic Children's Books" published by the Türkiye Diyanet Foundation, in terms of their physical characteristics, content structure, and illustration elements. In the illustrated book *The Life of Our Prophet Muhammad*, the life of Prophet Muhammad is presented in a summarized form following a chronological order. The book set *The Companions of Our Prophet* includes stories that portray the distinctive qualities of eight companions- Ali, Bilal al-Habashi, Abu Bakr, Anas ibn Malik, Arqam, Hamza, Umar, and Uthman- through the daily lives of a family and their children. The research was conducted using a mixed methods approach, adopting an explanatory sequential mixed design. In the first phase of the study, the books were quantitatively evaluated using a structured form based on the "Illustrated Story Books Evaluation Scale" developed by Deniz and Gönen. This scale consists of 21 items in total — 7 of which are designed to assess illustration-related aspects and 14 to evaluate content-related dimensions. The quantitative findings obtained through this process provided an overall perspective on the adequacy of the books in terms of both content and visual quality. In the second phase, the same books were examined through qualitative document analysis. In this stage, the content structure, physical features, and illustration elements were addressed separately, interpreted based on specific themes, and various deficiencies were identified and reported in detail. Based on the analysis, seven books in the set were evaluated as "sufficient" in content structure and illustration features, while two were "partially sufficient." According to the findings, seven books in the series were found to be "adequate" in content structure and illustrative features, while two were deemed "partially adequate." Nonetheless, when content structure, physical features, and illustration elements were evaluated separately, various deficiencies and errors were identified, presented in detail in the findings section. Furthermore, through the book *The Life of Our Prophet Muhammad* and book series *The Companions of Our Prophet*, the essential qualities that religiously themed illustrated children's books for the preschool period should possess have been determined, and a general framework has been outlined regarding the characteristics of appropriate storybooks for children.

Keywords: Religious Education, Children's Literature, Illustrated Storybook, Children's Book, Preschool.

Giriş

Çocuk edebiyatı; çocukların yaş, anlam ve dil düzeylerine uygun olarak hazırlanmış sanatsal değeri yüksek, yazılı ve görsel anlatılardan oluşan hayal güçlerini ve dilsel becerilerini geliştiren eserler bütünüdür. Çocukların gelişim dönemlerinde karşılaştıkları bu edebî eserler, onların dünyayı algılama biçimlerini şekillendirerek olaylar arasındaki ilişkileri anlamalarına yardımcı olur. Aynı zamanda gözlem yapma, karşılaştırma, sınıflama, sebep-sonuç ilişkisi kurma ve eleştirel düşünme gibi zihinsel becerilerinin gelişimine de katkı sağlar.¹

Çocuk edebiyatının temel işlevlerini yerine getirebilmesi ancak nitelikli ürünlerle mümkündür. Bu tür eserlerden beklenen en temel özellik “çocuğa göre” olmasıdır. Kitaplar, konusunu çocuğun yaşamından almalı, onun rahatlıkla anlayacağı ve ilgisini çekecek bir dil kullanmalı ve çocuğun gözünden olaylara bakabilmeli, çocuk gerçekliğini yansıtmalıdır.² Ayrıca bu metinler sadeleştirilmiş veya yapay biçimde çocuklaştırılmış değil çocuğun dünyasına, algısına saygı duyan; özgün ve zengin anlatımlara sahip olmalıdır.³

Çocuklara hitap eden eserlerde biçim ve içerik kadar görsellik de önemli bir unsurdur. Nitelikli resimler, çocuğun duygu ve düşüncelerini harekete geçirerek metindeki kavramları anlamasına, somutlaştırmasına ve metinle duygusal bir bağ kurmasına katkı sunmaktadır. Resimlerin çocuğun dünyası, ruhsal yapısı ve zihinsel gelişimi göz önüne alınarak yerleştirilmesi önemlidir. Çünkü çocuklar, yazıyla kavrayamadıkları unsurları görseller aracılığıyla daha iyi anlarlar.⁴ Böyle hazırlanan eser yalnızca bir öğrenme aracı olmaktan çıkarak eğlenceli ve nitelikli zaman geçirme aracı haline gelir.⁵

Çocuk edebiyatında görsel unsurların ön plana çıktığı bu tür eserler, “resimli çocuk kitapları” olarak adlandırılmaktadır. Resimli çocuk kitapları genellikle okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik olan, başkaları tarafından sesli okunan, metin kadar ya da metinden daha fazla görsel öge içeren eserlerdir. Diğer çocuk kitaplarına kıyasla daha fazla görsellik barındırmaları, çocukların var olan bilgilerini pekiştirmelerine ve yeni kavramlar edinmelerine olanak tanır. Bu eserler, çocuklara kitap sevgisi aşılayarak yaşam hakkında yeni deneyimler kazandırarak ilk edebî ve estetik zevki sunar.⁶ Ayrıca çocuğun metindeki kahramanlarla özdeşleşmesini kolaylaştırır. Bu yönüyle resimli kitaplar, çocuğun ilgisini çekerek onun metinle duygusal bağ kurmasına yardımcı olur.

Çocuğun zihin dünyasını zenginleştiren resimli çocuk kitaplarının nitelikli biçimde üretilmesi; yazar, çizer, tasarımcı, pedagog ve yayınevi gibi birçok disiplinin iş birliğini gerektirmektedir.⁷ Dinî içerikli çocuk kitaplarında ise dinî anlatımın pedagojik uyumunu sağlamak amacıyla din eğitimcileri de sürece dâhil edilmelidir. Bu tür bütüncül bir yaklaşım, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına uygun eserlerin ortaya çıkmasına imkân sağlar. Özellikle okul öncesi dönemde, çocukların zihinsel ve ahlâkî gelişimini desteklemek amacıyla kullanılan siyer ve sahâbe hikâyeleri anlatımları, resimli kitaplar aracılığıyla somutlaştırıldığında kalıcı bir etki bırakmaktadır. Siyer ve sahâbe hayatları, İslâm medeniyetinin önemli şahsiyetlerini çocuklara model olarak sunmakta ve değer dünyasının şekillenmesine katkı sağlamaktadır.⁸ Soyut kavramların algılanması güç olan okul öncesi dönemde anlatımların resimleme yoluyla somutlaştırılması, anlatımın niteliğini güçlendirir.⁹ Ayrıca dinî içerik, çocuğun bilişsel ve duygusal gelişim düzeyiyle uyumlu bir şekilde sunulduğunda; değerlerin içselleştirilmesi, ahlâkî muhakemenin gelişmesi ve duygusal düzenlemenin sağlanması yoluyla karakter eğitiminin bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarını destekleyici bir işlev görür.¹⁰ Özellikle okul öncesi dönemde gerçekleştirilen her türlü dinî eğitim faaliyeti, bireylerin gelecekteki din algısı, ibadet ve ahlâk anlayışı üzerinden, birçok yönden kalıcı etkiler bırakma potansiyeline sahiptir.¹¹ Bu nedenle çocukluk döneminde dinî bilgilere yönelik güvenilir kaynaklar ve olumlu örneklerle

¹ Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat* (Ankara: Tudem, 2008), 121.

² Fatih Cınar, “Ahlak Eğitiminde Çocuk Edebiyatının Yeri ve Önemi”, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme*, ed. Recep Kaymakcan (İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları, 2023), 541.

³ Hatice Fırat, *Çocuk Edebiyatında Çocuk Gerçekliği* (Ankara: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2020), 17.

⁴ Fahri Temizyürek vd., *Çocuk Edebiyatı* (Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2016), 85.

⁵ Halit Karakay, “Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler”, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*, ed. Tacettin Şimşek (Ankara: Grafiker Yayınları, 2020), 81.

⁶ Yelda Kökçü, “Çocuk Kitaplarının Biçim ve İçerik Özellikleri”, *Çağdaş Çocuk Edebiyatı* (Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2021), 75.

⁷ Mustafa Kaya, “Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Taşınması Gereken Nitelikler”, *Çocuk Edebiyatı* (Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2021), 136.

⁸ Ahmet Acarlıoğlu, “İslâm Tarihi Perspektifinden Çocuk Terbiyesinin Esasları ve Modern Eğitim Metodlarıyla Mukayesesi”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 33 (30 Haziran 2019), 200.

⁹ Sevdâ Koç Akran - İnci Kocaman, “Görselleştirmeye Dayalı Etkinliklerin Okul Öncesi Çocuklarının Duygusal Zeka Düzeyine Etkisi”, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 5/1 (2019), 115.

¹⁰ Ahmad Muzakkir - Soleh Muhammad, “Internalization Strategy of Religious and Moral Values for Early Childhood”, *Bestari* 21/2 (23 Aralık 2024), 124.

¹¹ İbrahim Turan, “Bazı Batı ve Türk Çocuk Klasiklerinde Dini ve Ahlaki Değerler”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10/1 (2010), 172.

desteklenmesi çocukların dinî kimliğinin sağlıklı şekilde inşası açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle küçük yaşlarda dinî içerikli yayınlardan edinilen bilgiler, çocukların inanç ve değer dünyasını şekillendirmede belirleyici rol oynamaktadır.¹² Bu bağlamda okul öncesi dönemde resimli çocuk kitapları, din eğitimi açısından etkili bir araç olarak görülmektedir. Son yıllarda bu alandaki popülaritenin de etkisiyle dinî içerikli çocuk kitaplarının sayısında belirgin bir artış gözlemlenmektedir.¹³ Bu artış, dinî içerikli resimli çocuk kitaplarının zihinsel ve ahlâkî gelişime katkısını değerlendiren akademik incelemelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Nitekim Türkiye Diyanet Vakfı tarafından yayımlanan “*Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı*” kitabı birçok 4-6 yaş Kur’an kursunda siyer anlatımına destek amacıyla kullanılmakta, “*Peygamberimizin Arkadaşları*” seti ise TDV’nin en çok satan kitap setlerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Literatür incelendiğinde resimli çocuk kitaplarına yönelik çok sayıda çalışma bulunduğu görülmektedir. Resimli çocuk kitaplarını fiziksel, içerik ve görsel açıdan inceleyen; Dönmezler’in “Türkiye’de Yayımlanmış 5-8 Yaş Resimli Çocuk Kitaplarının Biçim, Resim ve İçerik Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi¹⁴, Körükçü’nün “Okulöncesi Eğitime Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Bulunması Gereken Temel Özellikler Açısından İncelenmesi”¹⁵, Düzyol Türk ve diğerlerinin “4-6 Yaş Resimli Öykü Kitaplarının İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi”¹⁶, Erol ve diğerlerinin “3-6 Yaş Dönemindeki Resimli Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapı Özelliklerinin İncelenmesi”¹⁷, Gönen ve Aydos’un “Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi”¹⁸, Demircan’ın “TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi”¹⁹ başlıklı çalışmalar bulunmaktadır.

Dinî içerikli resimli çocuk kitaplarına yönelik çalışmalar ise görece sınırlı sayıda olmakla birlikte artış göstermektedir. Gelici’nin “4-6 Yaş Kur’an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi”²⁰ ve Yağcı’nın “Çocuklara Yönelik Peygamber Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri Örneği”²¹ başlıklı makaleleri, bu tür eserlerin içerik ve görsel yönlerini değerlendiren örnekler olarak öne çıkmaktadır.

Çalışmaya konu edilen *Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı* adlı kitap, Amine Kevser Karaca ve Ayşe Yıldız Yıldırım tarafından kaleme alınmış, Elif Yemeniçi Şen tarafından resimlendirilmiştir. Kitap, Hz. Muhammed’in hayatındaki önemli olayları başlıklar halinde özetleyerek sunmaktadır. *Peygamberimizin Arkadaşları* serisinde ise Hz. Ali, Bilal-i Habeşi, Hz. Ebu Bekir, Enes bin Malik, Hz. Erkam, Hz. Hamza, Hz. Ömer, Hz. Osman olmak üzere sekiz sahâbenin hayatı, “Güven ailesi” adlı kurgusal bir ailenin günlük yaşamları içinde çocuklarına bu şahsiyetlerin öne çıkan özelliklerini anlattıkları bir hikâye dizisi olarak sunulmaktadır. Söz konusu kitaplar daha önce farklı yayınevleri tarafından yayımlanmış olup hâlihazırda Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları’nın Okul Öncesi ve İslâmî Çocuk Kitapları kategorisinde set hâlinde yer almaktadır. Kitap seti ayrı ayrı 10’dan fazla baskıya ulaşmıştır. Kitapların tek tek satımı da mevcuttur. Ayrıca eserin Fransızca çevirisi de bulunmaktadır. Yaygın kullanım alanı ve yüksek satış oranıyla dikkat çeken bu eserlerin akademik olarak incelenmesi hem yayın kalitesinin değerlendirilmesi hem de çocuklara sunulan dinî içerikli kitapların niteliği açısından önemli bir ihtiyaç olarak görülmüştür. Bu nedenle araştırmanın temel amacı, okul öncesi döneme yönelik olarak hazırlanmış “*Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı*” adlı kitabı ve “*Peygamberimizin Arkadaşları*” kitap serisinin; fiziksel özellikler, içerik yapısı ve resimleme unsurları açısından inceleyerek söz konusu eserlerin çocuğa uygunluk ilkesine ne

¹² Rahile Kızılkaya Yılmaz, “Cumhuriyet Dönemi Popüler Siyer Kitaplarına Dair Bazı Mülâhazalar”, *Türkiye’de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları Tebliğler Kitabı* (İstanbul: Meridyen Kitaplığı, 2013), 20.

¹³ Muhammed Fatih Turanalp, *Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017), x.

¹⁴ Esin Dönmezler, *Türkiye’de Yayımlanmış 5-8 Yaş Resimli Çocuk Kitaplarının Biçim, Resim ve İçerik Açısından İncelenmesi* (Mersin: Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

¹⁵ Özlem Körükçü, “Okulöncesi Eğitime Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Bulunması Gereken Temel Özellikler Açısından İncelenmesi”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14/2 (2012).

¹⁶ Endam Düzyol Türk vd., “4-6 Yaş Resimli Öykü Kitaplarının İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 58 (2023).

¹⁷ Fatma Zuhul Erol vd., “3-6 Yaş Dönemindeki Resimli Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapı Özelliklerinin İncelenmesi”, *Akademik Matbuat* 5/1 (2021), 115-130.

¹⁸ Mübeccel Gönen - Emine Hande Aydos, “Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi”, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1 (2016).

¹⁹ Candemir Demircan, “TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2/1 (2006).

²⁰ Zehra Gelici, “4-6 Yaş Kur’an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/45 (2022), 85-115.

²¹ Samet Yağcı, “Çocuklara Yönelik Peygamber Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri Örneği”, *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 14 (2022).

ölçüde cevap verdiğini değerlendirmektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara ulaşılması hedeflenmiştir:

- Kitap setinde yer alan eserlerin fiziksel özellikleri (kapak, sayfa sayısı, yazı fontu, cilt yapısı vb.), okul öncesi dönem çocuklarına uygunluk açısından değerlendirilecektir.
- Kitaplarda yer alan içerik yapısı, çocukların bilişsel, duygusal ve dil gelişimiyle uyumlu olup olmadığı yönünden incelenecektir.
- Kitaplarda kullanılan anlatım dili (kelime seçimi, cümle yapısı, kavramsal düzey), “çocuğa görelik” ilkesi bağlamında değerlendirilecektir.
- Kitapların tematik bütünlüğüyle pedagojik uygunluğu ve dinî değer aktarımı yönünden sahip olduğu özellikler ele alınacaktır.
- Kitaplarda yer alan resimleme unsurlarının metinle bütünlük sağlama düzeyi, estetik nitelikleri ve çocuğun gelişimsel özellikleriyle uyumu analiz edilecektir.
- Görsellerde sunulan karakter temsilleri ve özellikle kültürel unsurların çocukların özdeşim kurma potansiyeline katkısı değerlendirilecektir.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada *“Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı”* kitabı ve *“Peygamberimizin Arkadaşları”* adlı resimli kitap serisi, karma yöntem yaklaşımıyla incelenmiştir. Araştırmada açıklayıcı sıralı karma desen tercih edilmiştir. Bu desen çerçevesinde önce kitaplar belirli ölçütler doğrultusunda nicel olarak puanlanmış, ardından bu sayısal bulgular nitel verilerle desteklenmiş ve açıklanmıştır. Çalışmanın nicel bölümünde, çocuk kitaplarının içerik ve görsel özellikleri, önceden geliştirilmiş bir değerlendirme ölçeği ile sayısal olarak değerlendirilmiştir. Nitel bölümde ise aynı kitaplar üzerinde doküman incelemesi yapılmıştır. Dokümanlar; araştırma konusuyla ilgili olarak bireylerin ve kurumların bilgi edinmesine, karşılaştırma yapmasına ve veri üretmesine olanak tanıyan önemli bilgi kaynakları ve iletişim araçlarıdır. Yazılı dokümanlar arasında kitaplar, arşiv belgeleri, gazeteler vb. materyaller yer almaktadır. Doküman inceleme yöntemi araştırma sürecinde kullanılan belgelerin sistematik bir şekilde toplanması, değerlendirilmesi, sorgulanması ve analiz edilmesini kapsayan bir yöntemdir. Bu yöntem veriye doğrudan ulaşmayı ve mevcut bilgilerin bilimsel bir çerçevede yeniden yorumlanmasına imkân oluşturur.²² Bu bağlamda çalışmada Türkiye Diyanet Vakfı’nın yayımladığı eserler temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

1.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel ve nitel veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda veri toplama aracı olarak Deniz ve Gönen tarafından geliştirilen “Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır.²³ Bu ölçme aracı, resimli çocuk kitaplarının içerik ve görsel özelliklerini sistematik olarak değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Toplam 21 maddeden oluşan ölçeğin 7 maddesi görsel özellikleri, 14 maddesi içerik özelliklerini değerlendirmeye yöneliktir.²⁴

Görsel değerlendirme boyutunda; kapak tasarımı, sayfa düzeni, kullanılan görsellerin ve görsel renklerinin uyumu, resimlerin çocukların gelişim özelliklerine uygunluğu, metin-resim ilişkisi ve sayfa yerleşimi gibi ölçütler dikkate alınmıştır. İçerik boyutundaysa metnin dili, anlatım tarzı, tema, karakterlerin niteliği ve öykünün çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına hitap etme düzeyi analiz edilmiştir.

Ölçek üç dereceli Likert tipi bir yapıdadır: “Yetersiz (1)”, “Kısmen Yeterli (2)” ve “Yeterli (3)”. Elde edilen toplam puan aralığı 21 ile 63 arasında değişmekte olup 21–34 arası yetersiz, 35–49 arası kısmen yeterli, 50–63 arası ise yeterli olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutunda ise veri toplama tekniği olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Bu kapsamda, araştırmacı tarafından geliştirilen bir doküman inceleme formu aracılığıyla kitapların içerik ve görsel unsurları tematik açıdan incelenmiştir. Nitel veriler, belirlenen temalar doğrultusunda sistematik olarak toplanmış ve yorumlanmıştır.

1.3. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, TDV tarafından yayımlanan *“Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı”* kitabı ve *“Peygamberimizin Arkadaşları”* adlı kitap serisi, Deniz ve Gönen tarafından geliştirilen Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği²⁵ aracılığıyla

²² Ramazan Sak vd., “Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi* 4/1 (2021), 233.

²³ Ayşegül Deniz - Mübeccel Sara Gönen, “Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması”, *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi* 4/2 (01 Kasım 2020), 88-116.

²⁴ Deniz - Gönen, “Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi”, 107.

²⁵ Deniz - Gönen, “Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi”.

değerlendirilmiştir. Her bir kitap, ölçeğin içerik ve görsel boyutlarını kapsayan 21 madde üzerinden ayrı ayrı puanlanmış; bu puanlama süreci kitapların yapısal yeterlilik düzeylerinin nesnel biçimde belirlenmesini sağlamıştır. İkinci aşamada ise kitaplar, nitel veri toplama tekniği olarak kullanılan doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Bu aşamada araştırmacı tarafından oluşturulan doküman inceleme formu doğrultusunda, kitapların metinleri ve görsel içerikleri detaylı biçimde incelenmiştir. İnceleme sürecinde; dil ve anlatım özellikleri, tema işlenişi, karakter yapıları, mesaj bütünlüğü, görsellerin metinle uyumu ve gelişimsel uygunluk gibi tematik unsurlar dikkate alınmıştır.

Her iki aşama da araştırmacı tarafından yürütülmüş ve veri toplama süreci boyunca tutarlılığı sağlamak amacıyla ölçütler sabit tutulmuştur. Ölçek puanlamaları ve nitel değerlendirmeler ayrı ayrı kaydedilmiş; analiz aşamasında bu veriler birleştirilerek yorumlanmıştır.

1.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, nicel ve nitel olmak üzere iki farklı veri türünü kapsamaktadır. Nicel veriler, Deniz ve Gönen tarafından geliştirilen Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir. Her bir kitap, ölçek maddeleri doğrultusunda değerlendirilerek toplam puan üzerinden sınıflandırılmış; kitapların içerik ve görsel yeterlilik düzeyleri belirlenmiştir. Puan aralıklarına göre kitaplar “yetersiz”, “kısmen yeterli” ve “yeterli” şeklinde gruplandırılmış, bu sınıflandırma analiz sürecinde referans olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analizde, veriler önceden belirlenen temalara (dil ve anlatım özellikleri, tema bütünlüğü, karakter yapısı, görsel-metin uyumu vb.) göre organize edilip yorumlanmış; bağlam içerisinde anlamlandırılarak genel durum tespit edilmiştir.²⁶ Görsel ve içerik puanları kitap bazında karşılaştırılmış, eksiklikler ve güçlü yönler detaylı şekilde raporlanmıştır. Sürecin sonunda veriler tablo hâline getirilmiş ve bulgular yorumlanmıştır. Gerekli görülen durumlarda örnek durumlara ve kitaplardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Böylece hem görsel hem metinsel açıdan elde edilen bulgular tutarlı biçimde sunulmuş ve araştırmanın karma desenine uygun olarak nicel ve nitel veriler birlikte yorumlanmıştır.

Araştırmada kamuya açık yayımlanmış materyaller kullanılmış olup ölçek için gerekli izin alınmıştır. Analiz sürecinde öznellikten kaçınılmış, uzman görüşleriyle elde edilen verilerin geçerliği desteklenmiştir.

2. Bulgular ve Yorum

“Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği” kullanarak incelediğimiz *Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı* kitabı ve *Peygamberimizin Arkadaşları* kitap serisi, resim ve içerik özellikleri bakımından ele alınıp analiz edilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu kitap seti çocuk edebiyatına yönelik resimli kitaplar bağlamında uygun olan yönleri ve geliştirilmesi gereken tarafları tespit edilmiştir.

Tablo 1. Kitap Setinin Künyesi

Kitabın Adı	1. Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı 2. Peygamberimizin Arkadaşları Hikâye Seti 2.1 Hz. Ali 2.2 Bilal-i Habeşi 2.3 Hz. Ebu Bekir 2.4 Enes bin Malik 2.5 Hz. Erkam 2.6 Hz. Hamza 2.7 Hz. Ömer 2.8 Hz. Osman
Yazar	Amine Kevser Karaca Ayşe Yıldız Yıldırım
Resimleyen	Elif Yemenici Şen
Yayınevi	Türkiye Diyanet Vakfı

²⁶ Yıldırım- Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 224.

Yayın Yılı	Ocak 2025 ²⁷ , Şubat 2025 ²⁸
Baskı	14.- 11.- 10.-11.-10.-9.-10.-11.- 10. ²⁹
Sayfa Sayısı	32-16-16-16-16-16-16-16-16

Tablo 2. Kitap Setinin Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeğine Göre Analizi

Madde	Peygamberimiz Hz. Muhammed' in Hayatı	Hz. Ali	Bilal-i Habeşi	Hz. Ebu Bekir	Enes bin Malik	Hz. Erkam	Hz. Hamza	Hz. Ömer	Hz. Osman
Kapak resmi ilgi çekicidir.	3	3	3	3	3	2	3	3	3
Kitap sayfalarının yarısından fazlası resimlerden oluşmaktadır.	1	3	3	1	3	3	3	3	3
Aynı sayfadaki metinler ve resimler birbiriyle uyumludur.	2	3	3	1	3	3	3	3	3
Resimler estetik değer taşımaktadır.	2	3	3	2	3	2	3	2	3
Resimler çocuğun gelişim düzeyine uygundur.	2	2	2	1	2	2	2	2	3
Kitaptaki karakterlerin özellikleri ve hareketleri (beden dili, duygular vb.) resimlerde doğru yansıtılmıştır.	1	3	3	3	3	3	3	3	3
Resimlemede kullanılan renkler canlı ve dikkat çekicidir.	1	3	3	3	3	1	3	3	3
Öykünün konusu çocuğun yaşına ve	1	2	3	2	3	3	3	3	3

²⁷ Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı Kitabının Yayın Yılı²⁸ Peygamberimizin Arkadaşları Kitap Serisinin Yayın Yılı²⁹ Basım sıralaması, kitabın yazarları tarafından belirlenen düzene göre yapılmıştır. Her bir basımda 4.000 adet kitap üretilmiştir.

gelişim düzeyine uygundur.									
Öykünün konusu çocuklar açısından ilgi çekicidir.	1	2	3	2	3	3	3	3	3
Öykü çocukların ruhsal ihtiyaçlarını giderecek niteliktedir.	1	2	3	1	3	3	2	3	3
Öykü çocuğun yaratıcı hayal gücünü beslemektedir.	1	2	3	2	3	3	3	3	3
Öyküde kullanılan dil açık, anlaşılır ve dil bilgisi açısından doğrudur.	2	2	3	2	3	3	3	3	3
Öyküde kullanılan dil ve üslup çocukların yaşına ve gelişim düzeyine uygundur.	1	2	3	1	3	3	3	3	2
Öykünün üslubu öğüt verici ve öğretici değildir.	2	3	3	2	3	3	3	3	3
Öykü çocuğun sözcük dağarcığını geliştirecek niteliktedir.	3	2	3	2	3	3	3	3	3
Öykünün ana fikri/teması açık, net ve anlaşılırdır.	3	3	3	2	3	3	3	3	3
Öykünün giriş, gelişme ve sonuç bölümleri vardır	2	3	3	2	3	2	3	3	3
Öyküde yer alan karakterler çocuğun özdeşim kurması ve model alması için uygundur.	2	2	3	1	3	3	3	3	3
Öykü etik ve evrensel değerlere (sevgi, saygı,	3	3	3	3	3	3	3	3	3

demokrasi vb.) önem vermektedir.									
Öykü dil, din, etnik köken, cinsiyet vb. açısından kalıp yargılar oluşturmamaktadır.	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Öykü çocuğa çözebileceği problemler sunmaktadır.	1	3	2	2	2	2	2	2	2
TOPLAM PUAN	37	54	61	40	62	57	61	60	62
Sonuç	Kısmen Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli

Tablo 2’de görüldüğü üzere kitap seti Deniz ve Gönen tarafından geliştirilen 21 maddelik ölçek³⁰ doğrultusunda incelendiğinde yedi kitabın “yeterli”, iki kitabın ise “kısmen yeterli” düzeyde olduğu değerlendirilmiştir. Bu süreç, nicel veri toplama aracı olarak kullanılan ölçek yoluyla yapılmış; kitaplar, belirlenen puanlama sistemi doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Kitapların hem görsel hem içeriksel düzeyde çocukların gelişimsel özelliklerine ne ölçüde hitap ettiği ölçek puanlarına dayalı olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra araştırmancın nitel boyutunda doküman inceleme tekniği kullanılarak elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre kitap seti genel itibarıyla çocuk edebiyatı açısından güçlü bir görsel ve anlatı yapısına sahip olmakla birlikte, bazı eserlerde görsel çeşitlilik, metin-resim dengesi ve dilsel sadelik açısından iyileştirme gerektiren yönler de tespit edilmiştir. *Örneğin “Peygamberimizin Arkadaşları” kitap serisinin olumlu yönleri arasında dinî değerlerin çoğunun çocukların gelişimsel düzeyine uygun biçimde aktarılması, öykü yapısının temel anlatı öğelerine yer vermesi; sevgi, adalet, merhamet gibi evrensel değerlere açıkça vurgu yapılması sayılabilir. Ayrıca çocukların rol model alabileceği örnek şahsiyetlerin yer alması, metinlerde özdeşim kurmaya imkân tanımaktadır. Ancak “Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı” kitabında resimleme oranının düşüklüğü, metinle görsel arasındaki uyumsuzluk ve karakterlerin yüzeysel çizimi gibi eksiklikler dikkat çekmektedir.*

Sonuç olarak araştırma sürecinde hem nicel hem nitel veri türleri kullanılmış; bu yönüyle çalışma, karma yöntem desenine uygun biçimde yapılandırılmıştır. İlgili kitap seti genel düzeyi itibarıyla “yeterli” olarak değerlendirilmekle birlikte, bazı kitaplarda görülen yapısal eksiklikler ve anlatım biçimi açısından daha nitelikli bir okuma deneyimi sunabilmesi adına geliştirme önerilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda, kitapların içerik, görsel bütünlük ve pedagojik yönünden ayrıntılı incelenmesi alt başlıklarda sunulacaktır.

2.1. Kitap Setinin Fiziksel Özellikler Açısından Değerlendirilmesi

“Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı” kitabı ve “Peygamberimizin Arkadaşları” kitap serisi, 19,5×27,5 cm ölçülerinde, karton kapaklı, zımbalı ve kuşe kâğıda basılmış olarak hazırlanmıştır. Bu teknik özellikler, kitapların hem dayanıklılığını artırmakta hem de çocuklar için kolay kullanım imkânı sunmaktadır. Öte yandan dikişli cilt ve kuşe kâğıt kullanımı, çocuk kitaplarında sık karşılaşılan yıpranma sorununu azaltmak açısından önemlidir. Bu eserlerde ise dikiş yerine zımba kullanımı dikkat çekmektedir. Ancak günümüzde çocuk kitaplarında dayanıklılığı artıran bu tür baskı özelliklerinin sınırlı kullanımı, genellikle yayınevlerinin maliyet azaltma politikalarından kaynaklanmaktadır.³¹ Nitekim incelenen kitap setinin 2025 yılı itibarıyla benzer nitelikteki resimli kitap setlerine kıyasla daha uygun fiyatla satışa sunulmuş olması, bu ekonomik tercihin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu durum, kitapların fiziksel kalitesine yönelik bazı sınırlılıkları beraberinde getirse de içeriklere erişimin yaygınlaşması bakımından olumlu bir katkı sağlamaktadır.

³⁰ Deniz - Gönen, “Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi”.

³¹ Mübeccel Gönen vd., “Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi”, *Millî Eğitim Dergisi* 42/196 (2012), 263.

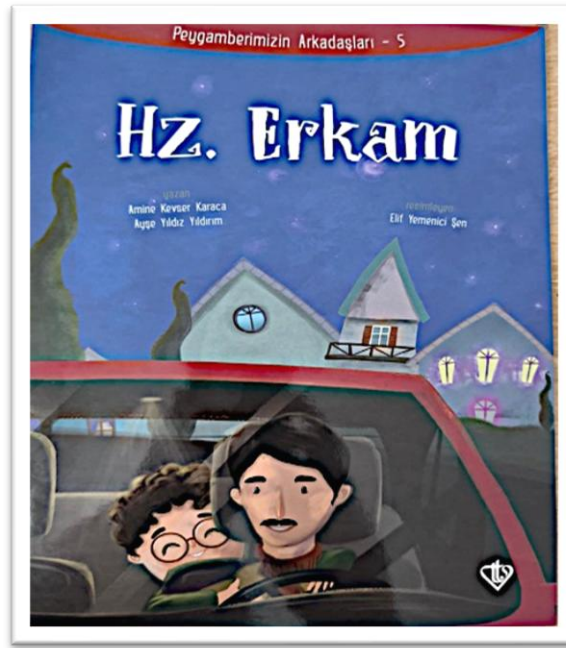
2.1.1. Kapak Sayfası

Kitap kapakları, çocuk kitaplarında yalnızca görsel bir unsur değil, aynı zamanda içerikle kurulan ilk teması belirleyen önemli bir iletişim aracıdır. Özellikle okul öncesi dönemde, çocukların dikkatini çeken unsurlar arasında kapağın rengi, çizim tarzı ve yazı karakterleri yer almakta; bu unsurlar çocuğun okuma sürecine yönelik zihinsel bir hazırlık yapmasını sağlamaktadır.³² Çocukları kitaba çeken ilk özellik; kapağın rengi, kapakta yer alan resim ve yazılardır. Kitabın tasarımında kullanılan resimler, kitapta işlenen konu, olay ve düşünceyle ilgili çocuğa ipuçları vermelidir. Bunlarla ilgili çocukta ilgi uyandırmalı ve okuma sürecinde onun ön bilgilerini harekete geçirmelidir.³³

İncelenen kitap setinde, başlıkların büyük puntolarla yazıldığı ve belirgin görsellerle desteklenen dikkat çekici bir kapak tasarım anlayışının benimsendiği görülmektedir. Ancak bu tasarımların tarihî ve pedagojik uygunluk bakımından sorgulanması gereken yönleri bulunmaktadır.

Özellikle *Hız. Erkam* kitabının kapağında (Resim 1) yer alan koyu tonlu, sivri çatılı ve büyük pencere ev tasviri,³⁴ İslâm tarihinin ilk dönemlerine ait mimari anlayışla doğrudan örtüşmemektedir. Çizimin gotik mimariyi çağrıştıran köşeli ve sert hatları, çocuk algısında tarihsel bağlama ilişkin yanlış genellemeler oluşmasına yol açabilmektedir. Nitekim okul öncesi çocuklar işlem öncesi dönemde olduklarından kavramları büyük ölçüde görsel temsiller üzerinden yapılandırmaktadır.³⁵ Ayrıca literatürde erken çocukluk dönemindeki çocukların olay, zaman ve mekan algılarını görsel temsiller yoluyla kurdukları; bu durumun tarihsel olaylarla doğrudan eşleştirme eğilimini artırabileceği söylenmektedir.³⁶ Bu bağlamda kitap kapağının içeriği yansıtmakta başarılı olduğu söylenebilir de bu içeriğin tarihî doğruluk bakımından sorunlu olması pedagojik açıdan ciddi bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Öte yandan kapağın mimari tasvirlerinin tarihsel bağlamdan ziyade evrensel bir anlatıma işaret ettiği anlaşılmaktadır. Çocuk edebiyatında tarihsel şahsiyetlerin sunumunda tarihsel bağlam ile evrensel mesaj arasındaki denge konusu dikkate değerdir. Dolayısıyla görsellerin çocuğun zihinsel gelişimine uygunluğu ve anlatının tarihsel/kültürel bağlamıyla tutarlılığı arasında denge kurulması, resimli dinî çocuk kitaplarının niteliğini artıracak önemli bir husus olarak değerlendirilebilir.

Resim 1. *Hız. Erkam* Kitap Kapağı³⁷

Resim 2. *Hız. Erkam* Kitabı Etkinlik Sayfası³⁸

³² Gönen - Aydos, "Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi", 94; Karakay, "Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler", 92.

³³ Mustafa Orhan, *Çocuk Edebiyatı ve Popüler Bilim* (Ankara: Akademisyen Kitapevi, 2022), 10.

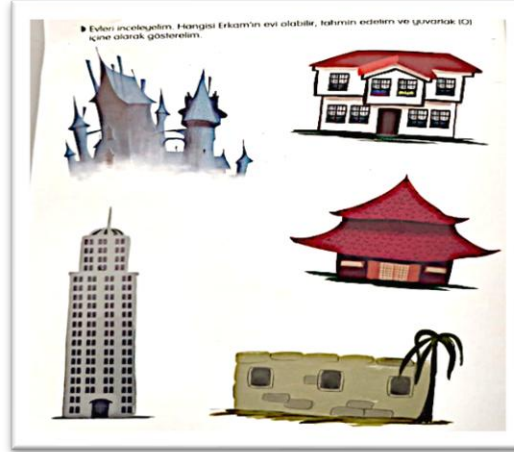
³⁴ Amine Kevser Karaca - Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-5 Hız.Erkam* (Ankara: TDV Yayınları, 2025).

³⁵ Jean Piaget, "Cognitive development in children: Piaget", *Journal of Research in Science Teaching* 2/3 (1964), 180.

³⁶ Kyriaki Fardi, "The Concept of Historical Time in Early Childhood Education: Theoretical, Methodological Approaches and Practice", *History Education Research Journal* 19/1 (22 Aralık 2022), 4.

³⁷ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-5 Hız.Erkam*.

³⁸ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-5 Hız.Erkam*, 16.

Kitabın sonunda yer alan etkinlik sayfası, bu bağlamda ayrı bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır. Resim 2'deki "Evleri inceleyelim. Hangisi Erkam'ın evi olabilir?" yönergesiyle sunulan etkinlikte, biri şatoya, biri Uzak Doğu mimarisine, diğeri ise Safranbolu evine benzeyen farklı yapı görselleri sunulmaktadır. Bu etkinlik tasarımı pedagojik açıdan birkaç temel sorunu barındırmaktadır:

Birincisi, Hz. Erkam gibi erken dönem İslâm tarihine ait bir şahsiyetin evinin, tarihsel ve coğrafi bağlamından tamamen kopuk yapılarla eşleştirilmeye çalışılması, çocukta kavramsal kafa karışıklığı oluşturmaktadır. Alan yazınında, okul öncesi çocuklar için hazırlanan yayınlarda tarihsel ve kavramsal doğruluk kadar görsel temsillerin çocuğun bilişsel gelişimiyle uyumlu olması gerektiği sıkça vurgulanmaktadır.³⁹ Nitekim okul öncesi dönemdeki çocuklar işlem öncesi dönemde olduklarından kavramları büyük ölçüde görsel temsiller üzerinden yapılandırmaktadırlar.⁴⁰ Bu nedenle tarihsel bir şahsiyetin yaşam alanını, dönemin bağlamıyla hiçbir ilgisi olmayan mimari yapılarla sunmak, çocuğun zihninde tutarsız bir çerçeve oluşmasına yol açabilmektedir.

İkincisi, etkinliğin doğru cevap bulma formatı, Hz. Erkam'ın yaşamının evrensel mesajından ziyade yüzeysel bir mimari eşleştirmeye indirgemektedir. Bu yaklaşım, çocuğun Hz. Erkam'ın hayatından anlam çıkarmasını engelleyerek öğrenmeyi mekanik bir bilgi testine dönüştürmektedir.

Alternatif olarak etkinlik, pedagojik açıdan daha işlevsel bir şekilde tasarlanabilirdi. Örneğin, Hz. Erkam'ın evinin fiziksel görünümü yerine misafirperverlik, paylaşım ve ilim meclisi gibi işlevlerine odaklanan sorular sorulabilirdi. Bu yolla, çocukların mimari bir eşleştirme yerine Hz. Erkam'ın yaşamının anlamını kavraması sağlanabilirdi. Ayrıca "Senin evinde de böyle güzel şeyler yapılabilir mi?" türünden evrenselleştirici sorular, çocuğun Hz. Erkam'ın hayatını kendi yaşamıyla ilişkilendirmesine fırsat verebilirdi. Diğer bir seçenek olarak, farklı coğrafyalardaki müslümanların evlerini gösteren görseller üzerinden çeşitlilik normalleştirilebilir ve İslâm'ın evrenselliği vurgulanabilirdi. Bu tür bir tasarım, hem Hz. Erkam'ın yaşadığı dönemin bağlamını korumuş, hem de onun hayatının evrensel değerlerini çocuğa anlamlı bir şekilde aktarmış olurdu.

Bir diğer önemli mesele, görsel estetikle ilgilidir. Kapak ve etkinlik sayfalarında kullanılan ev tasvirleri keskin hatlarla, geometrik çizgilerle ve köşeli yapılarla oluşturulmuştur. Bu çizim tarzı, çocuk kitaplarında tercih edilen ve çocuğun estetik algısına hitap eden yumuşak hatlı, güven hissi veren illüstrasyonlarla örtüşmemektedir. Özellikle okul öncesi dönemdeki çocukların psikososyal gelişimini destekleyen görsellerin, belirli bir yumuşaklık ve sıcaklık taşıması gerektiği vurgulanmaktadır.⁴¹ Bu noktada mevcut görsellerin biçimsel özellikleri, kitapların duygusal güven ortamı oluşturma potansiyelini sınırlamaktadır.

Arka kapak değerlendirmelerinde ise iki farklı yaklaşım göze çarpmaktadır. *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* adlı kitabın arka kapağında çocukta merak duygusu uyandırmayı amaçlayan kısa bir tanıtım metni ve soru yer alırken *Peygamberimizin Arkadaşları* serisinde bu bölüm daha çok kapak tasarımının devamı niteliğinde sade bir grafik düzenlemeyle sunulmuştur. Her iki tasarım biçimi de çocuklara hitap etme açısından kısmen başarılı olsa da bazı kitaplarda kullanılan ifadeler çocuğun gelişim düzeyine uygunluk açısından eleştirilebilir niteliktedir.

³⁹ Mustafa Ruhi Şirin (ed.), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2000), 154-155.

⁴⁰ Piaget, "Cognitive development in children: Piaget"; K. C. Barton - L. S. Levstik, *Teaching History for the Common Good* (Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2004).

⁴¹ Gönen - Aydos, "Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi", 98; Çınar, "Ahlak Eğitiminde Çocuk Edebiyatının Yeri ve Önemi", 545.

Örneğin, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* kitabının arka kapağında (Resim 3) yer alan uzun paragraf, okul öncesi çocukların dikkat süresini aşan bir metin yoğunluğu içermektedir. “Daima güler yüzlü, tatlı dilli; adaletli ve konuksever; özenli ve temiz; güzel düşünen ve konuşan; güvenilir, alçakgönüllü, cömert ve şefkatli bir insan” şeklindeki sıralama, okul öncesi dönemdeki çocukların bilişsel gelişim düzeyi açısından sorunludur. Bu tür ardışık sıfat dizileri, çocuğun her bir özelliği ayrı ayrı kavrayıp zihninde yapılandırmasını zorlaştırmaktadır. İşlem öncesi dönemdeki çocukların aynı anda çok sayıda niteliği zihinsel olarak işlemeleri ve bellekte organize etmeleri güçtür. Ayrıca “adaletli”, “alçakgönüllü”, “cömert” gibi soyut değer kavramları, bu yaş grubunda henüz tam olarak anlamlandırılmayan ifadelerdir. Nitekim Thompson, okul öncesi çocukların empati ve yardımlaşma gibi temel ahlâkî duyarlılıkları sergileyebilseler de sınırlı bilişsel kapasite ve özdenetim becerileri nedeniyle karmaşık ahlâkî nitelikleri anlama ve içselleştirmekte güçlük yaşadıklarını vurgulamaktadır.⁴² Yine aynı metinde geçen: “Ayrıca siyer ve hicret haritası ile Peygamberimizin hayatının geçtiği şehirlerin konumu çocukların zihninde canlanıyor.” ifadesi, kitabın içeriğini tanıtmaktan ziyade yetişkin bakış açısıyla yazılmış bir cümledir. Okul öncesi çocuklar için “hicret haritası” ve “şehirlerin konumu” gibi kavramlar henüz erken ve soyuttur. Bu tür ifadeler yerine: “Peygamberimiz çocukken neler yapardı? Nasıl bir çocuktu? Hadi birlikte öğrenelim!” gibi somut, tek odaklı ve çocuğun günlük diline yakın sorular, hedef kitleye daha uygun bir yaklaşım olacaktır.

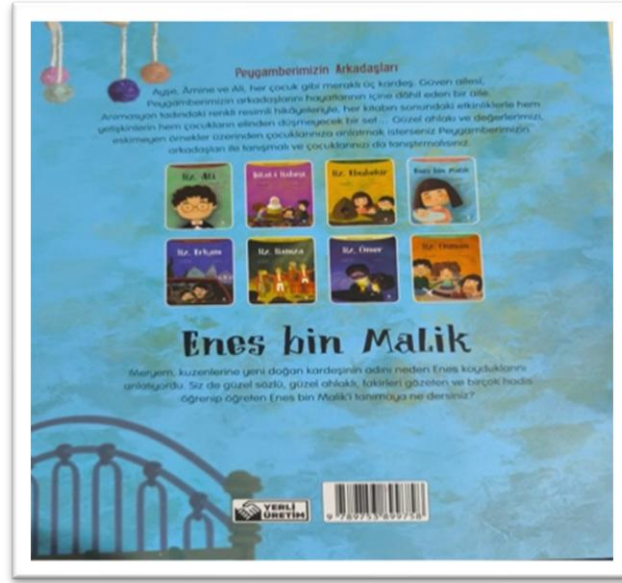
Öte yandan *Enes bin Malik* kitabının arka kapağındaki (Resim 4): “Meryem, kuzenlerine yeni doğan kardeşinin adını neden Enes koyduklarını anlatıyordu. Siz de güzel sözlü, güzel ahlâklı, fakirleri gözetken ve birçok hadis öğrenip öğreten Enes bin Malik'i tanımaya ne dersiniz?” sorusu, daha kısa ve anlaşılır olmakla birlikte yine “güzel sözlü, güzel ahlâklı, fakirleri gözetken” gibi soyut ahlâkî nitelermeler içermektedir. Bu ifadeler de okul öncesi çocukların bilişsel gelişim düzeyine tam olarak uygun değildir.

Resim 3. *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* Arka Kapağı⁴³

⁴² Ross A. Thompson, “Whither the Preconventional Child? Toward a Life-Span Moral Development Theory”, *Child Development Perspectives* 6/4 (01 Aralık 2012), 424-425.

⁴³ Amine Kevser Karaca - Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* (Ankara: TDV Yayınları, 2025).

Resim 4. *Enes bin Malik* Arka Kapağı⁴⁴

Benzer şekilde *Hiz. Ebubekir*, *Enes bin Malik*, *Hiz. Hamza*, *Hiz. Osman* kitaplarının arka kapağında yer alan sorularda betimleyici nitelikte soyut kavramların art arda sıralanması dikkat çekmektedir. Örneğin; *Hiz. Osman* kitabının arka kapağında: "...Siz de yumuşak huylu, güzel ahlâklı, güzel konuşan ve hafız olan *Hiz. Osman*'ı tanımaya ne dersiniz?"⁴⁵; *Hiz. Hamza* kitabının arka kapağında ise: "...Siz de peygamberimizin amcası ve süt kardeşi olan, cesur, yiğit ve vefalı *Hiz. Hamza*'yı tanımaya ne dersiniz?"⁴⁶ soruları yer almaktadır. Aynı durum *Hiz. Muhammed*'in hayatını konu alan kitapta, ahlâkî özelliklerin peş peşe sıralamasında da görülmektedir. Oysa araştırmalar, okul öncesi dönemdeki çocukların soyut kavramları anlamlandırmada zorlandığını ve ardışık kavram yüklemelerinin çocuk zihninde bilişsel yük oluşturduğunu ortaya koymaktadır.⁴⁷ Bu tür kavramsal yüklemeler yerine öykü içerisinde yer alan olaylarla ilişkilendirilmiş ve davranışa dönüştürülmüş değerlerin sade biçimde sunulması, çocuğun ahlâkî kavramları daha kolay içselleştirmesini sağlar. Örneğin: "*Hiz. Osman* herkese selam verirdi. Bu yüzden insanlar onun nazik olduğunu düşünürdü." gibi anlatımlar, çocukta hem kavramsal hem davranışsal anlam bütünlüğü oluşturabilir.

Sonuç olarak kitapların kapak, etkinlik ve arka kapak tasarımları; görsel cazibe, dikkat çekicilik ve sade anlatım yönlerinden kısmen olumlu özellikler taşısa da tarihsel bağlam doğruluğu, estetik uyumluluk ve gelişimsel uygunluk açısından yeniden yapılandırılmaya ihtiyaç duymaktadır. Dinî içerikli çocuk kitaplarında, çocuk edebiyatı ilkeleriyle pedagojik uygunluğun kesiştiği bir çerçevede hem sanatsal hem de eğitsel sorumluluk taşıyan bütünlüklü tasarımlar üretilmesi gerekmektedir.

2.1.2. Yazı Fontu ve Puntosu

Kitapların yazı fontu ve punto büyüklüğü, okul öncesi döneme hitap eden yayınlarda çocuğun görsel dikkatini sürdürmesi ve metni rahatlıkla takip edebilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu yaş grubundaki çocuklar, okuma sürecinde genellikle ebeveyn ya da eğitimci rehberliğinde kitabı dinleyerek takip ettiklerinden yazının yeterince büyük ve okunabilir olması hem görsel takibi hem de metinle kurulan bilişsel ilişkiyi doğrudan etkilemektedir.⁴⁸ İncelenen kitap setinde yazı fontu bakımından iki farklı uygulama görülmektedir. *Peygamberimiz Hiz. Muhammed*'in Hayatı adlı kitapta metinler 12 puntoyla yazılmışken, *Peygamberimizin Arkadaşları* serisindeki kitaplarda bu büyüklük ortalama 14-16 punto arasında değişmektedir. Oysa alan yazınında, okul öncesi döneme yönelik hazırlanan resimli kitaplarda önerilen yazı puntosu aralığı 16-20 olarak belirtilmektedir.⁴⁹ Bu bağlamda her iki kitap grubunda da kullanılan yazı puntosu, hedef yaş grubunun görsel algı kapasitesi ve gelişimsel okuma yeterlilikleri açısından yetersiz

⁴⁴ Amine Kevser Karaca - Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-4 Enes Bin Malik* (Ankara: TDV Yayınları, 2025).

⁴⁵ Amine Kevser Karaca - Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları -8 Hiz. Osman* (Ankara: TDV Yayınları, 2025).

⁴⁶ Amine Kevser Karaca - Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları -6 Hiz. Hamza* (Ankara: TDV Yayınları, 2025).

⁴⁷ Emine Balbay, "Okul Öncesi Din Eğitimde Soyut Kavram Etkinlik Örneklerinin Tahlili", *Mecmua* 12 (2021), 131.

⁴⁸ Gönen - Aydos, "Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi", 7; Deniz- Gönen, "Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması", 95.

⁴⁹ Çınar, "Ahlak Eğitiminde Çocuk Edebiyatının Yeri ve Önemi", 545; Oğuzhan Yılmaz, "Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler", *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya*, ed. Tacettin Şimşek (Ankara: Grafiker Yayınları, 2016), 71.

kalmaktadır. Özellikle 4 yaş civarındaki çocuklar, dikkat süresi ve satır takibi konusunda daha sınırlı becerilere sahip olduklarından, küçük puntolarla yazılmış metinler çocukla kitap arasındaki etkileşimi zayıflatabilmektedir. Bu tür eserlerde yalnızca punto büyüklüğü değil, aynı zamanda yazı fontunun sadeliği, satır aralığı ve harflerin belirginliği de dikkate alınmalıdır. İncelenen kitaplarda yazı tipi sade ve okunaklı olmakla birlikte, punto küçüklüğü nedeniyle kelimeler yoğun görünmekte ve bazı sayfalarda görselle metin arasında sıkışıklık hissi oluşmaktadır. Bu durum, görsel ve metin ilişkisinin doğal akışını da olumsuz etkileyebilmektedir. Dolayısıyla kitaplarda kullanılan punto ve yazı düzeni, okul öncesi yaş grubunun görsel algı, dikkat süresi ve bilişsel gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak yeniden yapılandırılmalıdır.

Sayfa sayısı açısından değerlendirildiğinde kitap seti, çocukların yaş düzeyine uygun bir yapı sergilemektedir. *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* adlı kitap 32 sayfa, *Peygamberimizin Arkadaşları* serisindeki her bir kitap 16 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların gelişimsel özelliklerine dair yapılan araştırmalarda, 2,5-3 yaş çocuklarına uygun kitaplarda 1 forma (16 sayfa), 5 ve sonrasında ise 2 formaya (32 sayfa) çıkabileceği ön görülmektedir.⁵⁰ Bu yönüyle kitapların sayfa sayısının hedef yaş grubuyla uyumlu olduğu, dikkat süresini aşmadan metin ve görsel birlikteliğini dengeli biçimde sunduğu ifade edilebilir.

Sonuç olarak, kitapların sayfa sayıları açısından yaş grubuyla örtüşen bir yapı sunmasına karşın kullanılan yazı puntosunun önerilen düzeyin altında kalması, metnin görsel erişilebilirliğini ve pedagojik işlevselliğini sınırlayan bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle yazı puntosu ve sayfa düzenlemesi, çocukların yaş, dikkat ve algı gelişimi göz önünde bulundurularak yeniden tasarlanmalıdır.

2.1.3. Künye Bilgisi

Kitapların kapağında resmin dışında kitabın adı, yazarın adı veya yayınevinin adına yer verilmelidir. Resimleyen adı da dış kapak ya da iç kapakta verilebilir.⁵¹ Çocuk edebiyatı eserlerinde yazar ve çizerin kısa özgeçmişine yer verilmesi; bu kişilerin alana olan katkılarını tanıtmaya, güvenilirlik kazandırma ve okuyucunun eserle kuracağı ilişkiyi güçlendirme açısından önemlidir. Özellikle eğitsel içerikli ve değer aktarımı hedefi taşıyan kitaplarda, yazarın uzmanlık alanı, eğitimi ya da pedagojik yeterliliğine dair bilgilere yer verilmesi, kitabın nitelikli bir ürün olup olmadığının değerlendirilmesini kolaylaştırmaktadır.

İncelenen kitap setinde yazar ve çizerin yalnızca isim bilgilerine yer verildiği, bunun dışında biyografik veya mesleki bir açıklamanın bulunmadığı görülmektedir. Bu durum, kitabın şeffaflığını sınırlamakta ve okuyucunun yazar ya da çizer hakkında bilgi edinme ihtiyacını karşılamamaktadır. Özellikle çocuklara yönelik dinî içerikli kitaplarda, bu bilgilerin sunulmaması, eserin pedagojik uygunluğu ya da ideolojik tarafsızlığı konusunda değerlendirme yapmayı zorlaştırabilir. Oysa yazar ve çizer bilgileri, yalnızca bir tanıtım unsuru değil, aynı zamanda metnin kimlik bilgisinin ayrılmaz bir parçası olarak görülmelidir.

2.2. Kitap Setinin İçerik Yapısı Açısından Değerlendirilmesi

İçerik yapısı, çocuklara sunulan dinî anlatıların anlaşılabilirliği ve pedagojik uygunluğu açısından büyük önem taşır. Çocuk kitaplarında işlenen konular, çocuğun yaşantısına ve dünyasına yakın olmalıdır; böylece çocuklar çevrelerini daha iyi tanıma imkânı bulur.⁵² İyi bir çocuk kitabı, kültürel, evrensel ve ahlâkî değerleri taşımalı ve çocuklarda keşif yapma isteği uyandıracak konuları içermelidir.⁵³

2.2.1. Dil ve Anlatım Özellikleri

Erken çocukluk döneminde dil gelişimi, çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimiyle doğrudan ilişkili olduğu için bu yaş grubuna yönelik hazırlanan kitapların dilsel düzeyi oldukça önemlidir. Özellikle okul öncesi döneme hitap eden resimli çocuk kitaplarında kullanılan cümlelerin uzunluğu, sözcük sayısı, dilin sadeliği ve yapı bakımından anlaşılabilirliği, çocukların metni anlama, takip etme ve metinle etkileşim kurma becerilerini doğrudan etkilemektedir. Alan yazınında, 2-7 yaş arasındaki çocuklara yönelik hazırlanan metinlerde cümle uzunluğunun genellikle 3-5 kelime (yaklaşık 20-30 karakter) civarında olması önerilirken; 7-9 yaş için ortalama 6 kelime (35-40 karakter), 9-12 yaş arası için ise ortalama 10 kelime (60-70 karakter) uzunluğunda olması gerektiği belirtilmektedir.⁵⁴ Bu bilgiler ışığında değerlendirildiğinde *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* adlı kitapta neredeyse her başlık altında uzun, karmaşık ve çoklu bağlaçlarla örülmüş cümlelerin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

⁵⁰ Serpil Ural, "Okul Öncesi Çocuk Kitaplarının Tanımı", *Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Edebiyatı* (Ankara: Eğiten Kitap, 2013), 41-52.

⁵¹ Mübcecel Önen vd., "0-3 Yaş Çocuklarına Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Özelliklerinin İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Dergisi* 1/29 (2014), 131; Yılmaz, "Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler", 70.

⁵² Gönen vd., "Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi", 260.

⁵³ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 19; A. Ferhan Oğuzkan, *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2021), 388; İlker Aydın - Ayfer Öksüz, "Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi", *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 25 (2022), 579.

⁵⁴ Serap Uzuner Yurt, "Çocuk Yayınları", *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*, ed. Tacettin Şimşek (Ankara: Grafiker Yayınları, 2019), 116.

Örneğin:

“Allah’tan davetini açık bir şekilde yapma emri gelince Peygamberimiz bütün akrabalarını yemeğe davet etti ve yemekte herkesi; Allah’ın bir olduğunu, onun eşi ve benzeri olmadığını, Allah katında herkesin eşit olduğunu anlatarak İslâm’a davet etti.”⁵⁵ cümlesi toplamda 34 kelime içermektedir. Bu denli uzun ve katmanlı bir anlatım, okul öncesi yaş grubundaki bir çocuğun bilişsel işleme kapasitesinin ve dilsel çözümleme becerisinin oldukça üzerinde kalmaktadır. Cümlelerin içinde hem zaman bağlaçları hem de ardışık açıklayıcı yapılar kullanılması, anlatımın anlaşılabilirliğini güçleştirmekte, dolayısıyla çocuğun metinle kuracağı dilsel ve duygusal bağın zayıflamasına neden olabilmektedir.

Benzer biçimde, *Peygamberimizin Arkadaşları* serisinde de çocukların gelişim düzeyine uygun olmayan uzun ve karmaşık cümle örnekleri bulunmaktadır. Örneğin *Bilâl-i Habeşî* kitabında yer alan: “Ticaret için uzun yolculuklara çıkıldığında yorgunluktan ve sıcaktan yürüyemez hale gelen kervan, onun güzel sesiyle canlanır, develer ise koşup adeta yarışır.”⁵⁶ cümlesi toplamda 21 kelime içermektedir. Bu tür anlatımlar hem kavram yoğunluğu hem de ardışık eylem sıralamaları nedeniyle küçük yaş gruplarının işlem kapasitesini zorlayabilmekte ve hikâyeyi takip etme becerisini olumsuz etkileyebilmektedir.

Resimli çocuk kitaplarında dilin sade, kısa ve doğrudan olması; çocuğun dinlediğini anlayabilmesi, metne odaklanabilmesi ve sözcükleri zihinsel haritasına yerleştirebilmesi açısından büyük önem taşır.⁵⁷ Okul öncesi çocuklara yönelik kitaplarda dolaylı ve mecazlı anlatımlar yerine, kısa, açık ve somut cümleler tercih edilmelidir. Dolaylı anlatımlar, mecazlar ve soyut ifadeler çocuğun metni kavramasını zorlaştırabilir. Çocukların günlük diline yakın ifadeler kullanılmalıdır. Ancak zaman içinde kelime hazinelerini geliştirmek amacıyla farklı sözcüklere de yer verilebilir.⁵⁸ Bu sözcükler de gerektiğinde okuyucu tarafından çocuğa açıklanarak aktarılmalıdır.⁵⁹ Özellikle dinî içerikli kitaplarda, mecaz ve soyut kavramlar dikkatli seçilmeli; somutlaştırılarak sunulmalıdır. Böylece çocuk hem anlatıyı daha iyi kavrar hem de değerleri daha kolay içselleştirir.

Ayrıca cümlelerin ritmik yapısı, tekrar unsurları ve sesli okumaya uygunluğu da bu dönemde metnin anlaşılabilirliğini ve estetik değerini artıran etkenler arasında yer almaktadır. Oysa incelenen kitap setinde bu temel dilsel ilkelerin zaman zaman göz ardı edildiği, anlatımın yetişkin merkezli biçimlendiği ve bu durumun çocuklar açısından anlaşılabilirliği sınırladığı görülmektedir. Buradaki ritmik yapıdan kasıt, kısa ve tekrarlı cümleler, ses uyumları ve yinelenen dil kalıplarıyla metne akıcılık kazandırılmasıdır. Örneğin: “Ticaret için uzun yolculuklara çıkıldığında yorgunluktan ve sıcaktan yürüyemez hale gelen kervan, onun güzel sesiyle canlanır, develer ise koşup adeta yarışır.”⁶⁰ cümlesi yerine: “Uzun yol, sıcak güneş... Kervan yorulur, develer susar. Ama Bilal okur, sesi yükselir. Kervan canlanır, develer koşar, yarışır.” şeklinde kısa ikili ifadeler ve benzer fiillerle anlatım ritmik bir hale getirilebilir.

Sonuç olarak dinî içerikli çocuk kitaplarında çocukların yaş, bilişsel gelişim ve dilsel yeterlik düzeyleri dikkate alınarak sade, kısa ve anlaşılır cümle yapılarının tercih edilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu sayede hem anlatılan dinî temalar daha etkili şekilde içselleştirilir, hem de kitap, çocukla güçlü ve anlamlı bir bağ kurma potansiyeline ulaşır.

2.2.2. Konu, Mesaj ve Değerler

Söz konusu *Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı* adlı eserde, Hz. Muhammed’in örnek yaşamı, ahlâkî nitelikleri ve sahâbe-i kirâmın değer yüklü davranışlarının çocuklara tanıtılması amaçlanmaktadır. Ancak kitabın anlatım tarzı hikâyeleştirilmiş bir kurgu yerine çok sayıda temanın kronolojik sırayla, durağan ve açıklayıcı bir üslupla aktarılması biçiminde yapılandırılmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocukların bilişsel gelişim ve dikkat süresi dikkate alındığında bu tip metinlerin ilgi çekicilikten uzak kalma ve çocuğu kitaptan uzaklaştırma riski taşıdığı söylenebilir.

Nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinde doğrudan öğüt veren, açık ve tek yönlü iletiler taşıyan metinler yerine; çocuğun olay akışı içerisinde düşünmesini, sorgulamasını ve anlamı kendi çabasıyla keşfetmesini sağlayan örtük anlatımlar tercih edilmelidir. Aksi halde, yazarın otoriter bir söylem benimseyerek kendi düşüncesini okuyucuya dayattığı bir metin yapısı ortaya çıkabilir. Bu durum, çocuk edebiyatının temel ilkelerinden biri olan ‘çocuğa görelik’ ilkesiyle çelişebilecek nitelikler taşıyabilmektedir. Çocuk, okuduğu metinle aktif etkileşim kurabilmeli; duygu, düşünce ve değerleri doğrudan ezberlemek yerine deneyimleyeceği hikâyeye kurgusu ile içselleştirebilmelidir.⁶¹ Ayrıca çocuklara yönelik siyer kitaplarının

⁵⁵ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı*, 20.

⁵⁶ Amine Kevser Karaca - Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-2 Bilal-i Habeşî* (Ankara: TDV Yayınları, 2025), 12.

⁵⁷ Uzunur Yurt, “Çocuk Yayınları”, 116; Gönen - Aydos, “Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi”, 97.

⁵⁸ Hasan Latif Sarıyüce, *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi* (İstanbul: Nar Edebiyat, 2012), 1/21.

⁵⁹ Diyaddin Alp - Canser Kardaş, *Çocuk Edebiyatı ve Medya* (Ankara: Eğiten Kitap, 2016), 27.

⁶⁰ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-2 Bilal-i Habeşî*, 12.

⁶¹ Fırat, *Çocuk Edebiyatında Çocuk Gerçekliği*, 12.

genellikle kronolojik bir yaklaşımla hazırlandığı tespit edilmiştir.⁶² Kronolojik yaklaşım, olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkisini anlamlandırma ve tarihsel süreçlerdeki değişim ya da süreklilikleri kavrama imkânı sunar. Ancak okul öncesi dönemdeki çocuklar için bu yaklaşım bazı sınırlılıklar taşımaktadır. Bu yaş grubunda zaman algısı henüz tam olarak gelişmediğinden tanıdık günlük olayları “önce-sonra” ilişkisi içerisinde sıralayabilseler de uzun ve karmaşık kronolojik dizileri kavramakta güçlük çekerler. Nitekim araştırmalar, çocukların yaklaşık 4 yaşından itibaren basit ardışık olayları organize edebildiklerini, ancak haftanın günleri, aylar ve mevsimler gibi evrensel zaman örneklerinin döngüsellliğini doğru kavrayabilmelerinin ancak 8-10 yaşlarında mümkün olduğunu göstermektedir.⁶³ Bu nedenle küçük yaş gruplarına yönelik anlatılarda uzun kronolojik dizilerin takip edildiği yaklaşım yerine tematik yaklaşımın kullanılması daha etkili olabilir. Tematik anlatım, Hz. Muhammed’in hayatını belirli temalar etrafında ele alarak her bir değer somut örneklerle sunulmasını sağlar. Böylece çocuklar, kavramları daha bütüncül bir şekilde anlamlandırabilir ve kronolojik karmaşıklık yerine anlamlı örüntülere odaklanabilir. Bu yaklaşım, mevcut literatürü zenginleştirme ve çok boyutlu bir içerik sunma potansiyeline de sahiptir.⁶⁴

Buna karşılık *Peygamberimizin Arkadaşları* kitap serisi, sahâbe hayatlarını Güven ailesinin günlük yaşamı üzerinden aktaran bir yapıdadır. Ana kahramanlar Ayşe, Amine ve Ali isimli üç kardeş, anne (Fatma Hanım) ve babadan (Yusuf Bey) oluşmaktadır. Kitapta anlatılan hikâyeye göre aile içinde başka kahramanlara da yer verilmektedir. Güven ailesi sırayla Hz. Ali, Bilal-i Habeşi, Hz. Ebu Bekir, Enes bin Malik, Hz. Erkam, Hz. Hamza, Hz. Ömer, Hz. Osman sahâbelerini günlük hayat içerisinde anlatmaktadır. Bu sıralamanın hangi gerekçeyle yapıldığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Kronolojik bir sıralama yani İslâm’a giriş sırasına göre değildir; çünkü Hz. Ebu Bekir ilk müslüman erkek olmasına rağmen listede üçüncü sıradadır. Tematik bir düzenleme (örneğin sabır, cesaret, cömertlik gibi değerler üzerinden) olmadığı da anlaşılmaktadır. Önem sırasına göre de değildir; zira Hz. Ali ilk sırada yer alırken, dört halife arasında olan Hz. Ebu Bekir üçüncü, Hz. Ömer yedinci sıradadır. Bu durum, pedagojik açıdan sorun teşkil etmektedir. Öğrenme kuramları, yeni bilgilerin mevcut bilişsel yapıya tutarlı ve anlamlı şekilde bağlanmasının öğrenmeyi kolaylaştırdığını vurgulamaktadır.⁶⁵ Rastgele görünen bir sıralama, çocukların zihninde bu şahsiyetlerin İslâm tarihi içindeki yerini ve önemini kavramasını zorlaştırabilir.

Kitap setinde yer alan Hz. Ali ve Hz. Ebu Bekir’in hayatlarını konu alan kitaplarda, bu sahâbelerin ahlâkî özelliklerini aktarmak amacıyla kullanılan örnek kıssaların, pedagojik açıdan içerik ve anlatım üslubu bakımından bazı olumsuzluklar barındırdığı görülmektedir. Bu anlatımların özellikle çocukların yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alındığında daha özenli ve çocuğa uygun biçimde yazılması gerekmektedir.

Hz. Ali kitabında Hz. Ali’nin cesareti vurgulanmakta ve olay üzerinden örnekendirme yapılmaktadır. Söz konusu bölümde:

“Müslüman olmayanlar Peygamberimize tuzak kurdular. Amaçları onu yatağında, uyurken yakalayıp öldürmekti. Tuzağı bozmak isteyen Hz. Ali, Peygamberimizin kıyafetlerini giyip onun yatağına yattı. Öldürmek için eve girdiklerinde yatakta Hz. Ali’yi görünce çok şaşırdılar. Böylece kurdukları tuzak da bozuldu.”

İfadesi yer almaktadır. ⁶⁶Bu anlatım biçimi, okul öncesi ve ilkokul dönemindeki çocuklar için kavramsal ve duygusal açıdan uygun değildir. Çünkü “Müslüman olmayanlar” ifadesi genelleme eğilimleri nedeniyle bu yaş grubundaki çocuklarda yanlış anlamalara yol açabilmektedir. Çocuk, bu ifadeyi soyutlama ve ayırım yapma becerilerinin sınırlı olması nedeniyle “müslüman olmayan tüm insanlar kötüdür” şeklinde yorumlayabilir ve bu durum, çocuğun farklı inançlara karşı önyargılı bir bakış geliştirmesine sebep olabilir. Bu tür genelleşici ifadeler yerine daha spesifik bir anlatım tercih edilmelidir. Örneğin: “Müslüman olmayanlar” yerine: “O zamanlar Mekke’de bazı insanlar müslümanlara kötü davranıyordu.” veya: “Bazı kişiler müslümanlara zarar vermek istiyordu.” gibi ifadeler kullanılabilir. Bu şekilde olumsuz davranış, belirli kişilere ve belirli bir zamana özgü kılınmış olur; tüm bir gruba mal edilmez. Böylece çocuk, kötülüğün bir inanç grubuna değil, belirli davranışlara ve kişilere ait olduğunu kavrar.

Ayrıca, “öldürmek”, “yakalayıp öldürmek” gibi doğrudan şiddet içeren ifadeler, okul öncesi çocukların gelişim düzeyiyle bağdaşmaz; çocukta korku, kaygı ya da güvensizlik duygularını tetikleyebilir. Dinî anlatımlarda ölüm kavramı bu yaş grubuna aktarılırken daha yumuşak, güven verici ve metaforik bir dil tercih edilmelidir. Korku uyandırıcı anlatımlardan özellikle kaçınılması gerekmektedir. Örneğin: “Müslüman olmayanlar onu yakalayıp öldürmek istiyordu.” ifadesi yerine: “Bazı insanlar ona zarar vermek istiyordu, ama Allah onu korudu.” şeklinde bir anlatım tercih edilebilirdi. Benzer şekilde: “Düşmanları onu

⁶² Kızılkaya Yılmaz, “Cumhuriyet Dönemi Popüler Siyer Kitaplarına Dair Bazı Mülâhazalar”, 32-33.

⁶³ W. J. Friedman, “The Development of Children’s Understanding of Cyclic Aspects of Time”, *Child Development* 48/4 (Aralık 1977), 1596-1598.

⁶⁴ Yağcı, “Çocuklara Yönelik Peygamber Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri Örneği”, 44.

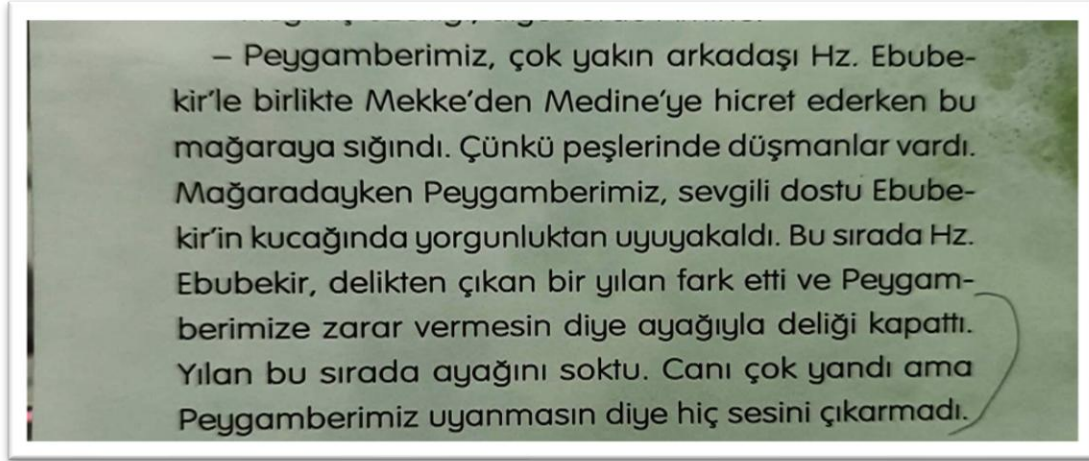
⁶⁵ David P. Ausubel, *Education Psychology: A Cognitive View* (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1968); Jerome S. Bruner, *The Process of Education* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1960).

⁶⁶ Amine Kevser Karaca - Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-1 Hz.Ali* (Ankara: TDV Yayınları, 2025), 12.

öldürmek için peşindeydi.” cümlesi yerine: “Onu sevmeyen insanlar vardı, ama o güvende kaldı.” ifadesi kullanılabilirdi. Bu tür bir anlatım hem olayın ciddiyetini korur hem de çocuğu korkutmadan Allah’ın koruyuculuğu ve iyiliğin galibiyeti gibi pozitif mesajlara odaklanır. Ayrıca ölüm kavramından ziyade “güvende olmak”, “kurtulmak”, “Allah’ın yardımı” gibi güven verici unsurlara vurgu yapılması, çocuğun dinî anlatılarla sağlıklı bir ilişki kurmasını destekler. Bu bağlamda söz konusu bölümün hem kavramsal sadeleştirme (genellemelerden kaçınma) hem de anlatım tarzı (şiddet dili yerine koruyucu dil) bakımından gözden geçirilmesi, çocuğun dinî metinlerle sağlıklı bir ilişki kurabilmesi açısından önem arz etmektedir.

Benzer şekilde, Hz. Ebu Bekir kitabında yer alan Sevr mağarası sahnesinde kullanılan dilin, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygun olmadığı görülmektedir. Söz konusu bölümde geçen anlatım Resim 5’te görüldüğü üzere ifade edilmiştir:

Resim 5.Hz. Ebu Bekir Kitabı⁶⁷

Özellikle “yılan sokması”, “acı çekme” gibi içerikler üzerinden çocuğun yaş seviyesine uygun olmayan dramatik ve kaygı uyandırıcı sahneler sunmaktadır. Erken çocukluk dönemindeki çocuklar, bu tür tehdit edici içerikleri soyutlayamaz; anlatılanları gerçek yaşamla ilişkilendirme eğiliminde oldukları için korku, tedirginlik gibi tepkiler verebilirler. Bu tür anlatımlarda yer alan kahramanların, çocuğun özdeşim kurabileceği düzeyde, abartıdan uzak ve gelişimsel olarak anlamlandırabileceği bir şekilde sunulması önemlidir. Çocuk edebiyatı karakteri yaşadıkları zorluklara karşı geliştirdikleri çözümlerle çocuğun hem duygusal bağ kurmasına hem de eleştirel düşünme becerisinin gelişmesine katkı sağlar. Buna karşın aşırı idealize edilmiş ya da erişilmesi güç meziyetlere sahip kahramanlar, çocukta “ulaşmazlık” hissi uyandırarak özdeşim sürecini engeller ve çocuk-kitap etkileşimini zayıflatır. Bu nedenle kahramanın iyi yapılandırılmış ve gelişimsel olarak uygun bir şekilde anlatılması çocuk edebiyatı için daha uygundur.⁶⁸

Kahramanların gelişimsel gerçekliğe uygun, duygusal olarak erişilebilir ve davranışsal olarak model alınabilir şekilde yapılandırılması, nitelikli bir çocuk edebiyatı ürünü için vazgeçilmezdir. Ayrıca dinî içerikli kitaplarda bu durum daha hassas bir biçimde ele alınmalıdır. Çünkü özdeşim kurulamayan kahramanlar aynı zamanda ahlâkî mesajın da çocukta yer edinmesini zorlaştırır. İncelenen metinlerde kahramanlık, cesaret ve fedakârlık gibi yüksek değerlerin aktarımı sırasında kullanılan dramatik dil ve sahne kurgusu, çocuğun hem duygusal güvenliğini hem de bilişsel anlamlandırma kapasitesini zorlayabilecek bir yapı arz etmektedir. Anlatılanlar pedagojik düzlemde anlamlı olsa dahi çocuğun gelişim düzeyine uygun sunulmadığında mesaj karşıya geçmemekte, hatta ters etki oluşturabilmektedir. Yaşanılan kaygı ve korku nedeniyle kitap çocuklar için istenmeyen bir araç haline gelebilmektedir.⁶⁹ Özellikle dinî içerikli anlatılarda korkuya dayalı öğrenme, uzun vadede inançla ilgili olumsuz çağrışımlar doğurabileceğinden din eğitimi açısından telafisi güç etkiler ortaya çıkarabilir.

Çocuk edebiyatında kahramanın karşılaştığı zorluklara verdiği tepkiler ve bu sorunlara bulduğu çözümler, okurun özgüvenini artırır ve onun kahramanla özdeşim kurmasını kolaylaştırırken kahramanın çocuğun özdeşim kurabileceği ve örnek alabileceği özellikleri azaldıkça çocukla kahraman arasındaki etkileşimin verimi de düşebilir.⁷⁰ Bu nedenle özellikle okul öncesi dönem için hazırlanan kitaplarda çocuğun psikolojik güvenliğini tehdit eden anlatımlardan kaçınılmalı, özdeşim kurabileceği karakterler ve dil

⁶⁷ Amine Kevser Karaca - Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları -3 Hz. Ebu Bekir* (Ankara: TDV Yayınları, 2025), 4.

⁶⁸ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 118.

⁶⁹ Çınar, “Ahlak Eğitiminde Çocuk Edebiyatının Yeri ve Önemi”, 561.

⁷⁰ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 77.

yapıları öncelenmelidir.⁷¹ Anlatılan olay, doğası gereği mucizevi bir içerik taşımakta; olağanüstü sahneler, Dinî anlatının bir parçası olarak sunulmaktadır. Bu tür içerikler, dinî gelenek içinde önemli bir yer tutmakla birlikte anlatının kutsallık boyutunu da vurgulamaktadır. Ancak dinî içerikli çocuk kitaplarında bu tür olayların aktarımı, yalnızca inanç düzeyinde değil, aynı zamanda pedagojik ve psikolojik uygunluk açısından da dikkatle değerlendirilmelidir. Metnin sahih dinî kaynaklara dayandırılması, anlatının tarihi ve ilmi güvenilirliği açısından temel bir gerekliliktir. Aynı zamanda olayların yaş düzeyine uygun bir dille, metaforik ve güven verici bir anlatımla sunulması da pedagojik sorumluluğun gereğidir.

Mucizeler, Allah'ın her şeyi kuşatan kudretini çocuklara metafizik bir kapı olarak açarak, O'nun her şeyi dilediğinde kolaylıkla gerçekleştirebileceği inancını pekiştirir.⁷² Ancak okul öncesi çocukların hayal gücünün yüksek olması ve mucizeleri medyadaki fantastik olaylarla (süper kahramanlar, büyü gücü, dijital efektler vb.) karıştırma olasılığı göz önünde bulundurulduğunda mucizelerin anlatımında fantezi ile gerçek olanın ayırt edilmesi ve mesajların doğru aktarılması büyük önem taşır. Günümüz dünyasında bu mesele daha da karmaşık bir hale gelmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte çocuklar, fizik kanunlarının ötesine geçen sanal gerçeklik, yapay zekâ, animasyonlardaki olağanüstü sahneler ve benzeri birçok olguya günlük hayatlarında tanık olmaktadır. Bu durum, bir yandan mucizeleri mümkün olan bir kategori içinde değerlendirmeyi kolaylaştırırken diğer yandan mucizenin ilâhî kaynağını ve manevi boyutunu teknolojik bir efekt ya da medyadaki fantastik öğelerle eş tutma riskini beraberinde getirmektedir. Fantastik anlatılar, çocuğun hayal dünyasına doğrudan hitap eden metinlerdir. Gerçek yaşamın güçlükleri karşısında bir kaçış alanı sunarak, çocukların rahatsız oldukları durumlarla hayal düzleminde hesaplaşmalarını sağlarlar ki bu da onlar için oldukça çekicidir. Ancak fantastik unsurları sadece ilginç ve sıra dışı olaylar olarak görmek, hiçbir edebî türe hakkını vermediği gibi siyerin bozulmasına da zemin hazırlar.⁷³ Bu nedenle çocuklara yönelik peygamber hikâyelerinde mucizelerin olağanüstü yönlerini ön plana çıkarmaktan ziyade mucizelerin ardındaki anlamlara, peygamberlerin karakterlerine ve örnek davranışlarına vurgu yapmak, onların Allah'ın kudreti ve peygamberlerin gönderiliş gayeleri konusunda sağlam bir bilinç geliştirmesine yardımcı olur.⁷⁴

Özellikle mucizevi olaylar veya olağanüstü haller aktarılırken bilginin doğruluğu ve anlatımın biçimi açısından titiz davranılmalıdır. Zira bu tür sahneler, çocukta hem inanç gelişimini hem de dinî metinlere yönelik algıyı şekillendirir. Sahih kaynaklara dayanmak, pedagojik uygunlukla birleştiğinde anlatının hem eğitsel hem değer aktarım gücünü artırır. Nitekim *Peygamberimizin Arkadaşları* serisi diğer kitaplarında anlatım dili genel olarak sade, gelişim düzeyine uygun ve pedagojik hassasiyet taşıyan bir yapı sergilemektedir. Gözlenen örnekler dışında, içeriklerin büyük çoğunluğu çocuğun dinî ve duygusal gelişimini destekleyecek biçimde yapılandırılmıştır. Bu da setin genel anlatım başarısını ve eğitimsel katkı potansiyelini yükseltmektedir.

2.3. Kitap Setinin Resimleme Unsurları Açısından Değerlendirilmesi

Resimli çocuk kitaplarında resimleme, metne eşlik eden bir görsel unsur ve çocuğun anlatıyı anlamlandırmasına yardımcı olan bilişsel-estetik bir araçtır. Nitelikli resimler, çocukların duyu ve düşüncelerini harekete geçirir; metindeki kavramlara odaklanmalarını sağlar ve anlatının iletisini daha kolay kavramalarına imkân tanır.⁷⁵ Özellikle okul öncesi dönemde, çocukların görsel düşünme becerileri dilsel düşünme becerilerinden daha hızlı geliştiği için, resimler hikâyeyi anlamada temel bir rol oynar.

Literatürde, metin-resim uyumunun çocuk kitaplarında kurucu bir işlev gördüğü vurgulanmaktadır. Resimler; metni açıklayan, tamamlayan, duyu geçişlerini pekiştiren ve çocuğun özdeşim kurabileceği sahneleri destekleyen araçlardır. Resimlemenin işlevi yalnızca sayfa süsleme değil, anlam üretim sürecine katkı sağlama olmalıdır. Ayrıca resimler, çocuklarda bilişsel ve duyuşsal içerikli birçok davranışın edinmesi sürecini başlatmaktadır.⁷⁶ Özellikle okul öncesi dönemde, okuma yazma bilmeyen çocuklar için resimlerin açık, anlaşılır ama aynı zamanda hayal gücünü teşvik edici bir yapıda olması önemlidir. Bu tür resimler, çocuklarla adeta konuşarak onların duyu, düşünce ve algı dünyasına doğrudan dokunur.⁷⁷

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı kitabında görsel sunumun anlatıyı destekleyecek şekilde tasarlanmadığı dikkat çekmektedir. Görsellerin büyük kısmı, metnin içerdiği olay örgüsünü veya duygusal geçişleri tamamlamak yerine, durağan bir etki oluşturmaktadır. Resimlerin çoğunda geniş arka planlar,

⁷¹ Şener Demirel, "Çocuk Edebiyatı ve Çocuğa Görelik", *Çağdaş Çocuk Edebiyatı*, ed. Şener Demirel - Serdal Seven (Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2021), 27.

⁷² Gönül Yonar, "Siyer-Fantastik Edebiyat İlişkisinde Sorunlu Bir Alan: Mucize", *Siyer Atölyesi 2011: Türkiye'de Popüler Siyer Çalışmaları*, *Siyer Atölyesi 2012*, Türkiye'de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları Tebliğler Kitabı, 2013, 293.

⁷³ Gönül Yonar, "Romanlaşan Siyeri Fantastikle Buharlaştırmak", *sonpeygamber.info* (2015).

⁷⁴ Yağcı, "Çocuklara Yönelik Peygamber Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri Örneği", 50.bası1

⁷⁵ Karakay, "Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler", 85.

⁷⁶ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 173.

⁷⁷ Belma Tuğrul - Nihan Feyman, "Okul Öncesi Çocukları İçin Hazırlanmış, Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar", *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, thk. Sedat Sever (Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 2006), 388.

hareketsiz karakter duruşları ve boş mekân betimlemeleri dikkat çekmektedir. Bu durum, okul öncesi çocukların hayal gücünü harekete geçirme noktasında yetersiz kalmakta ve metinle görsel arasında beklenen duygusal bağın kurulmasını engellemektedir. Oysa çocuk kitaplarında kullanılan görsellerin, karakterlerin duygu durumlarını yansıtan mimikler, jestler ve renk kullanımıyla çocuğun karakteri tam olarak anlamasına yardımcı olması beklenir. Bu kitapta ise Peygamberimizin hayatında geçen önemli olaylar genellikle yüzeysel ve soyut şekilde resmedilmiştir; karakterlerin yüz ifadeleri çoğu zaman nötrdür veya hikâyedeki duygusal yoğunlukla bağdaşmamaktadır. Metinle resim arasında yaşanan bu uyumsuzluk, bazı sahnelerde belirgin şekilde hissedilmektedir. Örneğin, hicret sahnesi anlatılırken kullanılan resim, sahneyi betimleyen metindeki duygusal atmosferi (ayrılık, cesaret, belirsizlik gibi) yansıtmamaktadır. Bu durum, çocukta anlatının dramatik boyutunu kavrama ve olayları hafızada canlandırma süreçlerini zayıflatır.

Resim 6'da siyer ve hicret yolculuğu harita temsiliyle sunulmuş; Mekke-Medine arası güzergâh, figürler ve sade çizgilerle gösterilmiştir. Kırmızı noktalı yol şeması, hareket hissi uyandırması açısından olumlu bir öğe olarak değerlendirilebilir. Ancak figürlerin küçük ve detaydan yoksun olması, olayın duygusal yönünü yansıtmakta yetersiz kalmaktadır. Mekânların sembolleştirilmiş biçimi öğretici nitelik taşısa da metin desteği olmadan çocuk açısından soyut kalabilir. Harita biçiminde yapılan bu görselleme, okul öncesi çocuklar için tek başına anlamlı olmayıp yetişkin rehberliğiyle işlev kazanabilecek bir araç niteliğindedir. Görselin anlamlı bir öğrenme aracına dönüşebilmesi için pedagojik destekle tamamlanması ve hikâyesel anlatımla ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Resim 6.Siyer ve Hicret Haritası⁷⁸

Kitabın “Peygamberimizin Dünyaya Gelişi” başlıklı bölümünde yer alan Resim 7, Hz. Muhammed’in doğumundan önceki Cahiliye Dönemi’ni temsil etmeyi amaçlamaktadır.⁷⁹ Görselde, tarihsel olarak tapılan putları temsil ettiği anlaşılan üç figür yer almaktadır; bunlar sert çizgilere, abartılı oranlara ve nötr yüz ifadelerine sahiptir. Ancak görselin estetik ve pedagojik açıdan hedef yaş grubuna uygunluğu tartışmalıdır. Put kavramı, okul öncesi çocuklar için soyut bir kavram olduğundan somutlaştırılması dikkatli biçimde yapılmalıdır. Put kavramının okul öncesi dönemde nasıl görselleştirileceği, din eğitimi açısından hassas bir konudur. Oysa bu resimde kullanılan idoller; canlıya benzeyen form ve ifadelerle çizildiğinden çocukta korku ya da kafa karışıklığı oluşturma ihtimali taşımaktadır. Nitekim okul öncesi dönemde çocukların anlamlandırabileceği görsellerin yumuşak geçişli çizgilere, sade yüz mimiklerine ve net sahne kurgularına sahip olması gerektiği alan yazında açıkça vurgulanmaktadır.⁸⁰ Ayrıca görselin anlatıyla bütünleşik olmayan yapısı, çocukta değerlerin içselleştirilmesini zorlaştırmakta; dinî sembollerin pedagojik olarak doğru temsil edilmemesi riskini de beraberinde getirmektedir. Bu tür soyut kavramlar ve sembolik temsiller, yaş grubuna uygun biçimde sadeleştirilmiş, anlatımla bütünleşmiş ve açıklayıcı bir bağlamla desteklenmiş şekilde sunulmalıdır.⁸¹ Bu görselde putları doğrudan göstermek yerine Cahiliye dönemi insanların yanlış inancını dolaylı yoldan anlatmak daha pedagojiktir. Örneğin görselde insanlar taş heykellerin önünde dua ederken gösterilebilir, ancak heykellerin kendisi arka planda, bulanık veya silüet halinde tutulabilir. Ya da put kavramını bu yaş grubuna görsel olarak hiç vermemek ve bunun yerine pozitif mesaja odaklanmak da bir seçenektir. “O zamanlar insanlar Allah’ı unutmuştu. Ama Peygamberimiz doğduğunda her şey

⁷⁸ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı*, 4-5.

⁷⁹ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı*, 6.

⁸⁰ Gönen - Aydos, “Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi”, 98; Uzunur Yurt, “Çocuk Yayınları”, 74; Karakay, “Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler”, 83.

⁸¹ Gönen - Aydos, “Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi”, 115.

değişecekti.” şeklinde bir anlatımla birlikte görselde putlar yerine Cahiliye döneminin olumsuz yanlarının karanlık bir şehir, üzgün insanlar vb. farklı şekillerde gösterilmesi, sonrasında Hz. Peygamber’in doğumuyla aydınlık, renkli bir görüntüye geçilmesi de düşünülebilir.

Resim 7.Putlar⁸²

Hız. Peygamber'in amcasının yanında bulunma olayını anlatan metinde ise amcası Ebu Talib'in himayesinde geçirdiği çocukluk dönemine odaklanılmış, onun şefkati, merhameti ve koruyuculuğu aktarılmıştır.⁸³ Metne eşlik eden Resim 8 ve 9, doğrudan olayları tasvir etmek yerine anlatının geçtiği çevresel ve duygusal atmosferi simgesel bir biçimde yansıtmaktadır. Resim 8'de yer alan turuncu tonların hâkim olduğu bir fon üzerinde hurma ağaçlarının kullanılması çöl coğrafyasını çağrıştırmakta ve Hız. Muhammed'in çocukluğunun geçtiği mekânsal bağlama görsel bir gönderme yapmaktadır. Resim 9'da ise ay ve yıldızlarla süslenmiş gece temalı bir fon tercih edilmiştir. Bu görsel, Hız. Peygamber'in amcasının evinde bulduğu huzur, güven ve sıcak aile ortamını çağrıştıran simgesel bir anlam taşımaktadır. Renklerin doygunluğu, yumuşak geçişlerle sağlanan uyum ve dikkat çekici kontrastlar, çocukların ilgisini canlı tutacak düzeydedir. Bu görsellerde figüratif olmayan, soyut anlatımın tercih edilmesi, İslâm geleneğindeki Hız. Peygamber'in tasvir edilmemesi hassasiyetine uygun bir yaklaşımdır. Ancak bu durum, okul öncesi dönemdeki çocukların somut görsellere duyduğu ihtiyaçla bir gerilim alanı oluşturmaktadır. İşlem öncesi dönemdeki çocuklar kavramları büyük ölçüde somut ve görsel temsiller üzerinden yapılandırmaktadır.⁸⁴ Bu nedenle tamamen soyut/atmosferik görseller, çocuğun anlatıyı kavramasını zorlaştırabilir. Bu ikilem, çocuk siyer yayıncılığında karşılaşılan temel tasarım sorunlarından biridir. Dinî hassasiyeti korurken pedagojik etkililiği artırmak için şu adımlar önerilebilir:

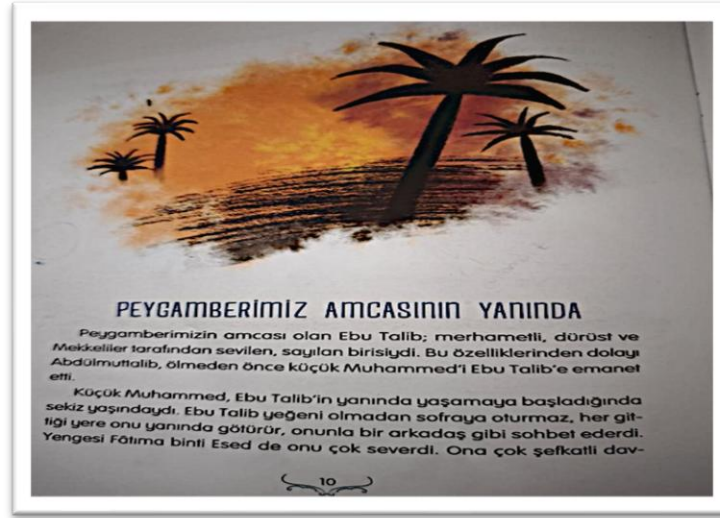
- Hız. Peygamber yerine çevresindeki karakterlere yani Ebu Talib ya da diğer aile üyelerine odaklanmak ve onları figüratif olarak çizmek düşünülebilir.
- Hız. Peygamber arka planda silüet, ışık veya boş alan şeklinde tasvir ederek dolaylı yollarla temsil edilebilir.
- Hurma ağaçları, gece ve gökyüzü gibi unsurlar destekleyici unsur olarak kullanılabilir ancak hikâyenin duygusal yükü somut karakterler üzerinden aktarılabilir.

⁸² Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hız. Muhammed'in Hayatı*, 6.

⁸³ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hız. Muhammed'in Hayatı*, 10-11.

⁸⁴ Piaget, "Cognitive development in children: Piage".

Resim 8. Peygamberimiz Amcasının Yanında⁸⁵

Resim 9. Peygamberimiz Amcasının Yanında⁸⁶

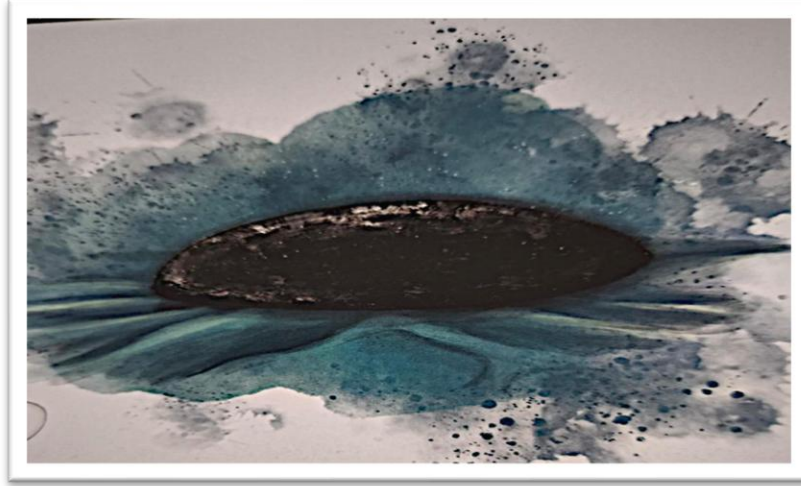

“Peygamberimizin Güzel Huyları” başlıklı bölümde Hakem Olayı anlatılırken görselde Hacerülesved taşının metne yerleştirilme biçimi oldukça problematik bir özellik taşımaktadır.⁸⁷ Resim 10’da görüldüğü üzere taş, siyah bir kütle olarak gösterilmiş; ancak metinde bu taşın “özel taş” olduğuna değinilmesine rağmen rengi ve anlamı çocuğun anlayabileceği şekilde açıklanmamıştır. Görselin merkezindeki koyu, oval şekil ve çevresindeki mavi soyut lekeler, herhangi bir figüratif unsur barındırmamaktadır. Hacerülesved’i temsil ettiği düşünülebilir; ancak bu ilişki yeterince açık ya da çağrışım gücü yüksek değildir. Dolayısıyla hakemlik, toplumsal uzlaş, Kâbe ya da taşın yerleştirilmesi gibi temalarla görsel arasında anlamlı bir bağ kurmak zorlaşmaktadır. Bu da çocuğun sahneyi zihninde canlandırmasını güçleştirir.

⁸⁵ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı*, 10.

⁸⁶ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı*, 11.

⁸⁷ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı*, 13.

Resim 10.Hacerülesved Taşı⁸⁸

Hira Mağarası betimlemesi (Resim 11) de benzer biçimde oldukça soyut çizgilerle ifade edilmiştir.⁸⁹ Koyu renk tonları ve keskin taş formlarıyla inziva ve sessizlik atmosferini başarılı şekilde yansıtsa da tamamen karanlık yapısı, küçük yaştaki çocuklar için korkutucu durabilir. Görselin içinde sembolik bir ışık ya da manevi bir vurgu yer alsaydı, vahyin anlamı daha güçlü aktarılabilirdi. Bu haliyle soyut tarz tercih edilse de bağlamı destekleyecek metinsel açıklamalar olmadan görselin anlamı tam olarak kavranamayabilir. “Peygamberimize İlk İnananlar” başlıklı bölümün görselinde de (Resim 12) bir gül üzerine konmuş kuş figürü ve çevresindeki kuşlar yer almakta; bu anlatım metinle doğrudan ilişki kurmamakta, soyut ve yorum gerektiren bir çağrışım içerdiği görülmektedir.⁹⁰ Görsel, sıcak renkler, çiçek formları ve kuş figürüyle sevgiyi, sadakati ve manevî coşkuyu simgesel olarak yansıtmaktadır. Bu çizim, metinle doğrudan ilgili olmasa da metnin duygusal yönünü desteklemekte ve çocukların hayal gücünü beslemektedir. Çocuk edebiyatında duyguyu taşıyan soyut imgeler, çocuklar üzerinde oldukça etkili olabilir. Bu nedenle görselin estetik ve pedagojik açıdan uygun olduğu değerlendirilmektedir.

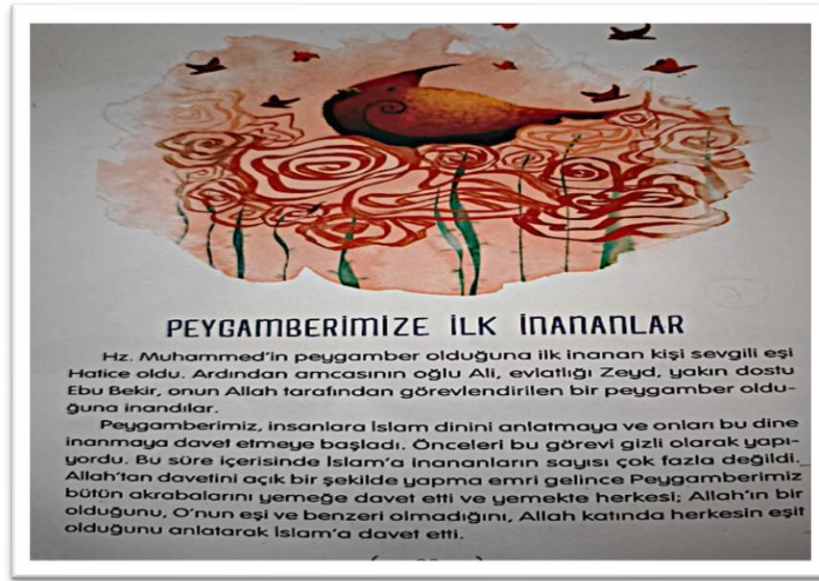
Resim 11.Hira Mağarası⁹¹

⁸⁸ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, 13.

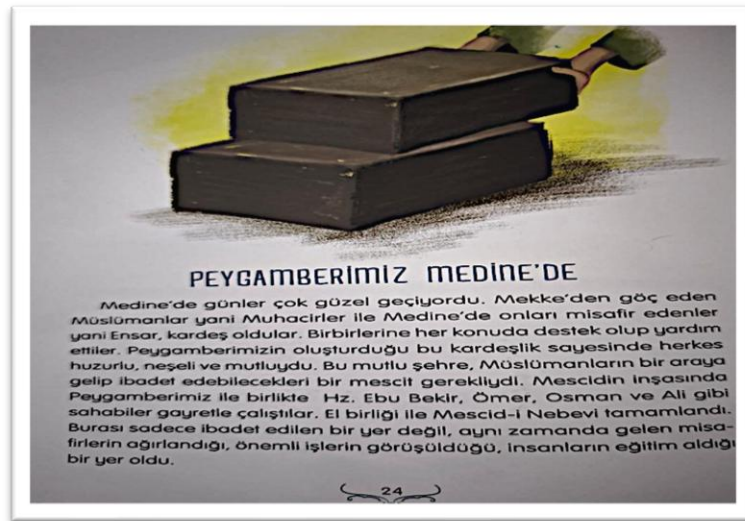
⁸⁹ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, 18.

⁹⁰ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, 20.

⁹¹ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, 18.

Resim 12.Kuş Figürü⁹²

Kitabın "Peygamberimiz Medine'de" başlıklı bölümünde Mescid-i Nebevî'nin inşası konu edilmekte ancak görselde sadece üst üste konmuş iki taş yer almaktadır.⁹³ Bu resim yapım sürecine gönderme yapsa da Mescid-i Nebevî'ye dair hiçbir mimari görselleştirme bulunmamaktadır. Oysa Peygamberimiz'in hayatını konu alan bir siyer kitabında Mescid-i Nebevî gibi önemli bir yapının görselleştirilmemesi çocuk için kavramsal bütünlük kurmayı zorlaştırabilir. Bu nedenle olayın anlam ve duygusunu çocuklara geçirecek daha bütünlüklü ve açık bir görsel tercih edilmesi daha uygun olacaktır.

Resim 13.Peygamberimiz Medine'de⁹⁴

Genel olarak bazı görseller metni destekleyici nitelikte olsa da özellikle soyut çizimler, renklerin yetersizliği ve sembolik anlatımlar okul öncesi yaş grubu açısından sınırlılıklar taşımaktadır. Bu yaş grubuna hitap eden resimli kitaplarda metinle doğrudan ilişkili canlı, somut ve anlaşılır görsellerin kullanılması gerekmektedir. Metinle görsel arasında tamamlayıcı bir bütünlük sağlandığında çocuğun hem görsel okuma becerisi hem de dinî ve ahlâkî içerikleri anlama düzeyi daha güçlü şekilde desteklenebilir.

Öte yandan *Peygamberimizin Arkadaşları* setinde yer alan görsellerin, Türk kültürel yapısını yansıttığı görülmektedir. Özellikle *Bilal-i Habeşi* kitabında yer alan Gülcihan Nine kahramanının kıyafetindeki desenler, ev ortamını yansıtan dantel perde, çiçek desenli halı ve çay içme sahnesi gibi detaylar, görsel anlatım yoluyla aile yapısına ve kültürel kimliğe dair öğeleri başarılı bir şekilde temsil

⁹² Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, 20.

⁹³ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, 24.

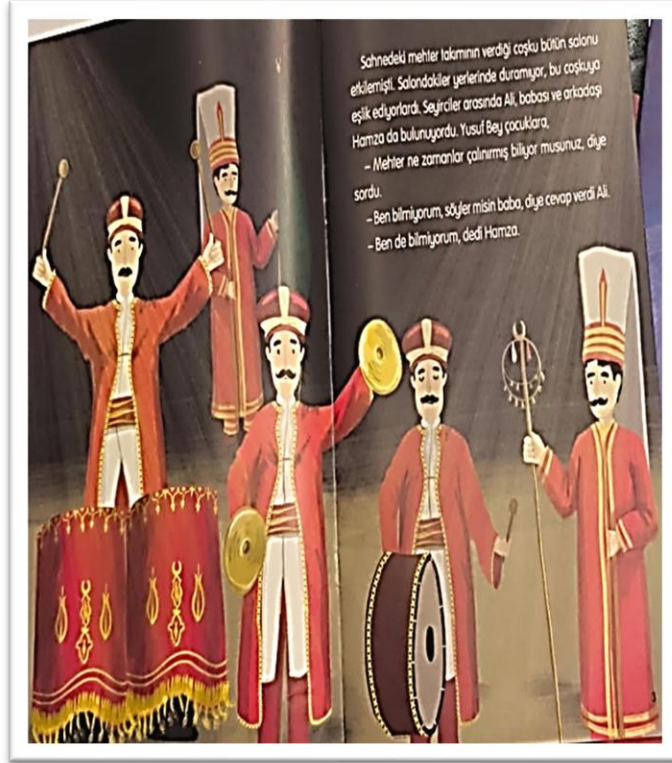
⁹⁴ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, 24.

etmektedir.⁹⁵ Benzer şekilde *H. Hamza* kitabının kapak görselinde yer alan mehter takımı, kılıç kalkan oyunu ve bu sahnelerde kullanılan kıyafetler, Türk kültürüne özgü geleneksel unsurları taşımaktadır. Bu unsurlar kitaba görsel ve estetik açıdan zenginlik katmakta; çocuklara kendi kültürel miraslarını tanıma ve içselleştirme fırsatı sunmaktadır. Bu bağlamda kitaptaki görsellerin kültürel öğelerin temsili ve aktarımı açısından oldukça başarılı olduğu görülmektedir.

Resim 14. Gülcihan Ninenin Elbisesi, Halı ve Çay İçme Detayı⁹⁶

Resim 15. Mehter Takımı⁹⁷

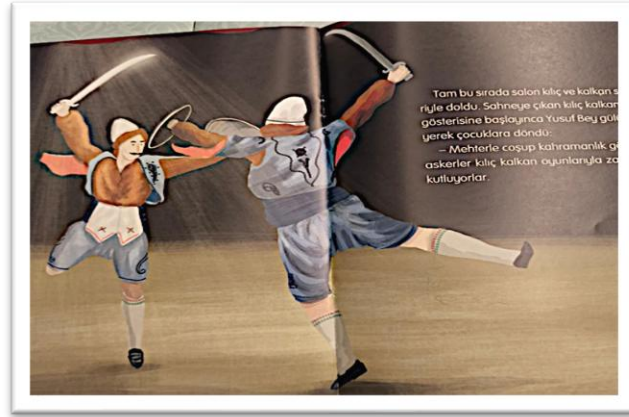

⁹⁵ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-2 Bilal-i Habeşi*.

⁹⁶ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-2 Bilal-i Habeşi*, 14-15.

⁹⁷ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları -6 Hz. Hamza*, 2-3.

Resim 16.Kılıç Kalkan Oyunu⁹⁸

Resim 17.Hz. Osman Kitabı Dantel Perde⁹⁹

Peygamberimizin Arkadaşları serisinde kahramanların fiziksel özellikleri incelediğinde ise Güven ailesindeki Ali, Amine, Ayşe, baba ve diğer kahramanların genellikle yumuşak, keskin olmayan çizgilerle resmedildiği görülmektedir. Ancak anne kahramanı diğerlerinden farklı olarak üçgen köşeli yüz hatları, dikdörtgen gözlükleri ve dağınık saçlarıyla çizilmiştir. Resimli çocuk edebiyatında, kahramanların anlatılan hikâyeye göre yuvarlak ve sevimli hatlara sahip olması önerilirken annenin bu şekilde çizilmiş olması çocukların duygusal algısını olumsuz etkileyebilir. Bu yaş grubundaki çocuklar, daha çok yuvarlak hatlı, sade ve net ifadelerle çizilmiş karakterler üzerinden duyguları ve rolleri tanımaya eğilimlidir.¹⁰⁰ Köşeli çizgiler, özellikle yüz hatlarında ve mimiklerde sertlik algısı oluşturabilir; bu da karakterin sıcaklığını gölgeleme riski taşır. Ayrıca anne kahramanının dış mekân sahnelerinde başörtülü çizildiği halde metinde başörtüsüne dair herhangi bir ifade yer almamaktadır. Dahası *Enes Bin Malik* ve *Bilal-i Habeşi* kitaplarında anne kahramanının kollarının çizilmemesi, çocuklar için kaygı verici bir durum oluşturabilir. Tek bir kitapta olması baskı hatası olarak yorumlanabileceksen, diğer kitapta tekrarlanan bir şekilde “kolların çizilmemesi” çocukta bedensel bütünlük algısını olumsuz etkileyebilir. Çocukların resimlerde ayrıntılara dikkat ettiği düşünüldüğünde annenin ellerinin olmaması, saçlarının dağınık olması, sivri belirgin üçgen çene ve dikdörtgen köşeli gözlük çizimi, çocuklarda ürkütücü bir izlenim oluşturabilmektedir. Nitekim kahramanların fiziksel ve psikolojik özelliklerinin abartıya kaçmadan, özenli bir şekilde geliştirilmesi çocuğun kahramanla özdeşim kurmasını kolaylaştırır ve onun kahraman gibi hareket etmeye, düşünmeye ve hissetmeye daha istekli olmasını sağlar. Okul öncesi dönemde ise okuma-yazma bilmeyen çocukların kahramanı öncelikle resimlerdeki fiziksel özellikleri üzerinden değerlendirdiği bilinmektedir. Bu nedenle

⁹⁸ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları* -6 Hz. Hamza, 14-15.

⁹⁹ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları* -8 Hz. Osman, 14-15.

¹⁰⁰ Gönen - Aydos, “Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi”, 98; Uzuner Yurt, “Çocuk Yayınları”, 98; Karakay, “Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler”, 83.

çocuklar için hazırlanan kitaplarda renk ve çizgi dili yalnızca kahramanı oluşturmakla kalmaz; aynı zamanda çocuğun bilişsel gelişimini destekleme açısından da önemli bir işlev görmektedir.¹⁰¹

Resim 18. Ali ve Anne Kahramanı¹⁰²

Resim 19. Anne Kahramanı¹⁰³

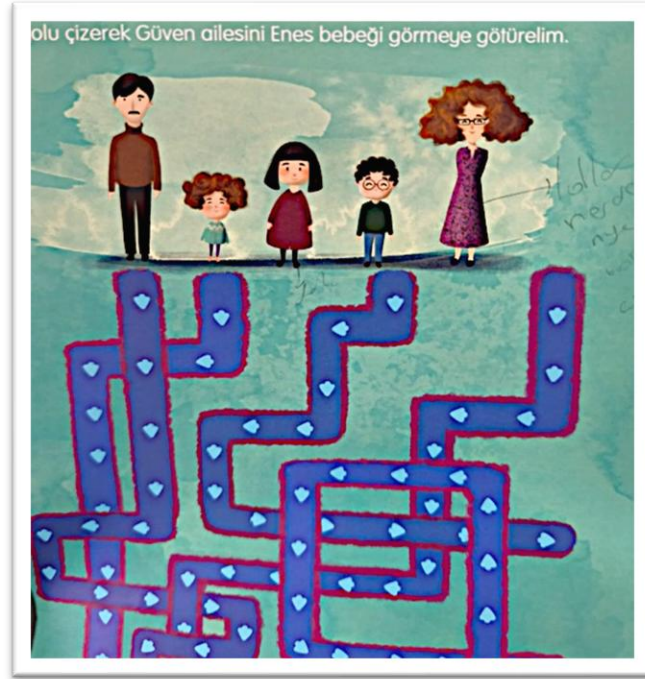

¹⁰¹ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 77.

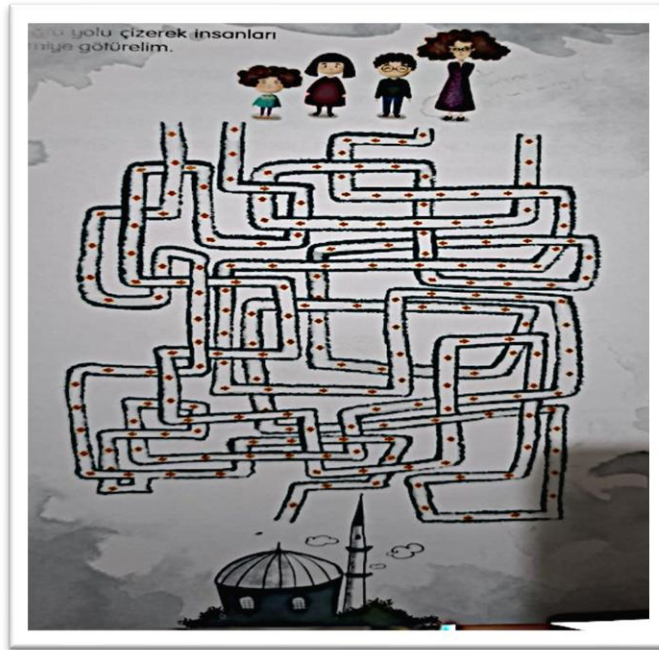
¹⁰² Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-1 Hz. Ali*, 2-3.

¹⁰³ Amine Kevser Karaca - Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-7 Hz. Ömer* (Ankara: TDV Yayınları, 2025), 12.

Resim 20. *Enes bin Malik* Kitabı ¹⁰⁴

Resim 21. *Bilal-i Habeşi* Kitabı ¹⁰⁵

Tüm bunların yanı sıra resimli çocuk kitaplarında resimle metnin tam uyumlu olması ve metni destekleyen resmin konunun geçtiği yerde olması gerekmektedir.¹⁰⁶ Bu bağlamda *Haz. Ebu Bekir* kitabında metni desteklemeyen ve görsel fazlalık oluşturan bazı ayrıntıların yer aldığı görülmektedir. Sayfa 2’de kenar kısımda büyük ve dikenli bir kaktüs görseli bulunmaktadır (Resim 22). Metinle hiçbir bağlantısı olmayan bu ayrıntı çocuklarda rahatsız edici bir izlenim oluşturabilir.

¹⁰⁴ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-4 Enes Bin Malik*, 16.

¹⁰⁵ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları-2 Bilal-i Habeşi*, 16.

¹⁰⁶ Bünyamin Sarıkaya - Süleyman Aydeniz, “Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik”, *Çocuk Edebiyatı* (Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2021), 90.

Resim 22. Dikenli Kaktüs Görseli¹⁰⁷

Sayfa 5'te ise örümcek ağı bulunan Sevr Mağarası görseli yer almakta, ancak metinde örümcek ağından bahsedilmemektedir (Resim 23).¹⁰⁸ Burada metni destekleyecek şekilde sahih kaynaklardan nakledilen örümceğin Peygamberimiz Hz. Muhammed'i korumak amacıyla Sevr mağarasına ağ örmesi anlatımının daha doğru ve anlamlı bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Ayrıca sayfa 14-15'te metinde çocukların sadaka kumbarası yapmak istediği belirtilmektedir (Resim 24).¹⁰⁹ Sevr mağarasından ilhamla bir kumbara yapımı önerilmektedir ancak görselde verilen çok sayıda kutu metni destekleme açısından yetersiz kalmakta ve anlatımın odağını zayıflatmaktadır.

Resim 23. Sevr Mağarası Görseli¹¹⁰

¹⁰⁷ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları -3 Hz. Ebu Bekir, 2.*

¹⁰⁸ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları -3 Hz. Ebu Bekir, 5.*

¹⁰⁹ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları -3 Hz. Ebu Bekir, 14-15.*

¹¹⁰ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları -3 Hz. Ebu Bekir, 5.*

Resim 24.Sadaka Kumbarası Görseli¹¹¹

Çocuk kitaplarındaki resimler yalnızca estetik bir unsur olmakla kalmaz, aynı zamanda metinle bütünleşerek anlatıyı tamamlayan ve çocuğun metni daha iyi anlamasına katkıda bulunan anlaşılır, açık ve uygun olması gereken bir araçtır.¹¹² Sever, yalnızca sayfaları süsleme amacıyla kullanılan resimlerin çocukların kitaba olan ilgisini zedeleyeceğini vurgulamaktadır.¹¹³ Bu nedenle süslenme amacı taşıyan görsellerin bile metinle uyumlu ve anlamı destekleyici nitelikte olması önem arz etmektedir. Bu bağlamda incelediğimiz kitapta yer alan görsellerin metinle içerik ve anlatım bakımından bütünlük oluşacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Nitekim özellikle okul öncesi dönem çocukları için görsellerin anlatımı somutlaştıran ve hikâyenin mesajını güçlendiren bir yapıda olması, kitabın çocukta bıraktığı etkiyi artırmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, TDV tarafından yayımlanan “Okul Öncesi Kitaplar” ve “İslâmî Çocuk Kitapları” kategorisinde yer alan “Peygamberimiz Hz. Muhammed’in Hayatı” kitabı ve “Peygamberimizin Arkadaşları” kitap serisini; fiziksel özellikler, içerik yapısı ve resimleme unsurları bakımından çok yönlü bir biçimde değerlendirmiştir. Değerlendirme süreci, alan yazınında kabul gören “Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği”ne dayalı nicel puanlamalar ile nitel doküman incelemesinin birlikte yürütüldüğü karma yöntem yaklaşımıyla yapılandırılmıştır.

Ölçekten elde edilen nicel bulgular, kitap setinin genel olarak yeterli düzeyde (7’si yeterli 2’si kısmen yeterli) olduğunu ortaya koyarken nitel bulgular ise bu sonucu desteklemekle birlikte özellikle çocuk edebiyatı ilkeleri ve erken çocukluk gelişimi bağlamında bazı yapısal ve pedagojik eksikliklere işaret etmiştir. Hikâyelerin anlatımında kullanılan uzun ve karmaşık cümle yapıları, soyut kavramların yoğun kullanımı, bazı anlatılarda korku ve kaygı uyandırabilecek sahnelerin yer alması gibi unsurlar; okul öncesi dönemdeki çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişim özellikleriyle örtüşmemektedir. Ayrıca yazı puntosu, sayfa düzeni ve font tercihlerinin çocukların görsel algı düzeyiyle uygunluk taşımadığı; bazı görsellerinse tarihsel bağlamdan uzak ve estetik bütünlükten yoksun olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın, seride yer alan kahramanların değer yüklü yönleriyle sunulması, evrensel ahlâkî mesajların aktarılması ve yerel kültürel öğelere yer verilmesi olumlu katkılar arasında değerlendirilmiştir.

Araştırma, dinî içerikli resimli çocuk kitaplarının hazırlanmasında yalnızca metinsel doğruluğun yeterli olmadığını; görsellik, dil, pedagojik uygunluk ve kültürel temsiliyet gibi çok boyutlu kriterlerin bir arada düşünülmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu yönüyle bu çalışmanın, çocuklara yönelik dinî yayıncılık alanına özgün bir katkı sunduğu değerlendirilmektedir. Çalışmayla hem teorik düzeyde literatürü zenginleştirmek hem de pratik düzeyde yayınevleri, yazarlar, çizerler ve din eğitimi uzmanları için somut öneriler geliştirmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın sonucunda çocuklara yönelik dinî içerikli resimli kitapların hazırlanmasında aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerektiği tespit edilmiştir:

- Metinlerde kısa, açık ve çocukların yaş düzeyine uygun bir dil kullanılmalıdır.
- Soyut dinî kavramlar, somut örnekler ve olaylar üzerinden hikâyeleştirilerek aktarılmalıdır.

¹¹¹ Karaca - Yıldız Yıldırım, *Peygamberimizin Arkadaşları -3 Hz. Ebu Bekir*, 14-15.

¹¹² Kaya, “Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Taşınması Gereken Nitelikler”, 124; Rebecca J. Lukens vd., *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, çev. Cenk Pamay (İstanbul: Erdem Yayınları, 2024), 71.

¹¹³ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 188.

- Görseller estetik ve pedagojik bakımdan çocukların gelişim düzeyine uygun şekilde tasarlanmalıdır.
- Tarihsel temsiller sağih kaynaklara dayanmalı; kültürel temsil hassasiyetle ele alınmalıdır.
- Yazı puntosu ve sayfa düzeni çocuğun görsel takibini kolaylaştıracak biçimde yapılandırılmalıdır.
- Kahramanlar abartılı biçimde değil, çocukların özdeşim kurabileceği gerçekçi yönleriyle sunulmalıdır.

Sonuç olarak dinî içerikli resimli çocuk kitaplarının yalnızca bilgi aktarım aracı değil; aynı zamanda çocukların inanç, kimlik ve değer dünyalarını inşa eden güçlü birer eğitim aracı olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle bu eserlerin hazırlanmasında dilsel, görsel ve pedagojik sorumlulukların bütüncül biçimde gözetilmesi gerekmektedir. Gelecekte bu tür eserlere yönelik daha derinlemesine analizlerin gerçekleştirilmesi, farklı yaşı grupları ve kültürel bağlamlar çerçevesinde karşılaştırmalı incelemelere yer verilmesi, ayrıca öğretmen ve ebeveynlerin bu yayınlara dair algı ve beklentilerinin araştırılması, literatüre hem kuramsal hem uygulamalı düzeyde önemli katkılar sunacaktır. Öte yandan bu çalışmada kullanılan ölçütlerin temel alınarak yeni eserlerin tasarlanmasının, Türkiye’de okul öncesi din eğitimi alanında daha nitelikli bir yayıncılık anlayışının gelişmesine zemin hazırlayacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Acarlıoğlu, Ahmet. "İslâm Tarihi Perspektifinden Çocuk Terbiyesinin Esasları ve Modern Eğitim Metodlarıyla Mukayesesi". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 33 (30 Haziran 2019), 199-229. <https://doi.org/10.35209/ksuifd.554509>
- Alp, Diyaddin - Kardeş, Canser. *Çocuk Edebiyatı ve Medya*. Ankara: Eğiten Kitap, 2. Basım, 2016.
- Ausubel, David P. *Education Psychology: A Cognitive View*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1968. Erişim 07 Ekim 2025. <http://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.112045>
- Aydın, İlker - Öksüz, Ayfer. "Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 25 (2022), 579-619. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1036589>
- Balbay, Emine. "Okul Öncesi Din Eğitimde Soyut Kavram Etkinlik Örneklerinin Tahlili". *Mecmua* 12 (2021), 118-132.
- Barton, K. C. - Levstik, L. S. *Teaching History for the Common Good*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2004. <https://www.routledge.com/Teaching-History-for-the-Common-Good/Barton-Levstik/p/book/9780805839319>
- Bruner, Jerome S. *The Process of Education*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1960. Erişim 07 Ekim 2025. <https://www.scrip.org/reference/referencespapers?referenceid=1412274>
- Çınar, Fatih. "Ahlak Eğitiminde Çocuk Edebiyatının Yeri ve Önemi". *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme*. ed. Recep Kaymakcan. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları, 2023.
- Demircan, Candemir. "TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2/1 (2006), 12-27.
- Demirel, Şener. "Çocuk Edebiyatı ve Çocuğa Görelik". *Çağdaş Çocuk Edebiyatı*. ed. Şener Demirel- Serdal Seven. 19-37. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2021.
- Deniz, Ayşegül- Gönen, Mübeccel Sara. "Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi* 4/2 (01 Kasım 2020), 88-116. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202042220>
- Dönmezler, Esin. *Türkiye'de Yayınlanmış 5-8 Yaş Resimli Çocuk Kitaplarının Biçim, Resim ve İçerik Açısından İncelenmesi*. Mersin: Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Düzyol Türk, Endam vd. "4-6 Yaş Resimli Öykü Kitaplarının İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 58 (2023), 3121-3137.
- Erol, Fatma Zuhal vd. "3-6 Yaş Dönemindeki Resimli Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapı Özelliklerinin İncelenmesi". *Akademik Matbuat* 5/1 (2021), 115-130.
- Fardi, Kyriaki. "The Concept of Historical Time in Early Childhood Education: Theoretical, Methodological Approaches and Practice". *History Education Research Journal* 19/1 (22 Aralık 2022). <https://doi.org/10.14324/HERJ.19.1.11>
- Fırat, Hatice. *Çocuk Edebiyatında Çocuk Gerçekliği*. Ankara: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2020.
- Friedman, W. J. "The Development of Children's Understanding of Cyclic Aspects of Time". *Child Development* 48/4 (Aralık 1977), 1593-1599.
- Gelici, Zehra. "4-6 Yaş Kur'an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/45 (2022), 85-115. <https://doi.org/10.17335/sakaifd.1070414>
- Gönen, Mübeccel vd. "Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi". *Milli Eğitim Dergisi* 42/196 (2012), 258-272.
- Gönen, Mübeccel - Aydos, Emine Hande. "Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi". *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1 (2016), 1-14.
- Karaca, Amine Kevser - Yıldız Yıldırım, Ayşe. *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*. Ankara: TDV Yayınları, 14. Basım, 2025.
- Karaca, Amine Kevser - Yıldız Yıldırım, Ayşe. *Peygamberimizin Arkadaşları -3 Hz. Ebu Bekir*. Ankara: TDV Yayınları, 11. Basım, 2025.
- Karaca, Amine Kevser - Yıldız Yıldırım, Ayşe. *Peygamberimizin Arkadaşları -6 Hz. Hamza*. Ankara: TDV Yayınları, 10. Basım, 2025.
- Karaca, Amine Kevser - Yıldız Yıldırım, Ayşe. *Peygamberimizin Arkadaşları -8 Hz. Osman*. Ankara: TDV Yayınları, 10. Basım, 2025.
- Karaca, Amine Kevser - Yıldız Yıldırım, Ayşe. *Peygamberimizin Arkadaşları-1 Hz. Ali*. Ankara: TDV Yayınları, 11. Basım, 2025.
- Karaca, Amine Kevser - Yıldız Yıldırım, Ayşe. *Peygamberimizin Arkadaşları-2 Bilal-i Habeşi*. Ankara: TDV Yayınları, 10. Basım, 2025.
- Karaca, Amine Kevser - Yıldız Yıldırım, Ayşe. *Peygamberimizin Arkadaşları-4 Enes Bin Malik*. Ankara: TDV Yayınları, 10. Basım, 2025.

- Karaca, Amine Kevser - Yıldız Yıldırım, Ayşe. *Peygamberimizin Arkadaşları-5 Hz.Erkam*. Ankara: TDV Yayınları, 11. Basım, 2025.
- Karaca, Amine Kevser - Yıldız Yıldırım, Ayşe. *Peygamberimizin Arkadaşları-7 Hz.Ömer*. Ankara: TDV Yayınları, 11. Basım, 2025.
- Karakay, Halit. "Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler". *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. ed. Tacettin Şimşek. Ankara: Grafiker Yayınları, 6. Basım, 2020.
- Kaya, Mustafa. "Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Taşınması Gereken Nitelikler". *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2021.
- Kızılkaya Yılmaz, Rahile. "Cumhuriyet Dönemi Popüler Siyer Kitaplarına Dair Bazı Mülâhazalar". *Türkiye'de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları Tebliğler Kitabı*. 15-35. İstanbul: Meridyen Kitaplığı, 2013.
- Koç Akran, Sevda - Kocaman, İnci. "Görselleştirmeye Dayalı Etkinliklerin Okul Öncesi Çocuklarının Duygusal Zeka Düzeyine Etkisi". *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 5/1 (2019), 113-123.
- Kökçü, Yelda. "Çocuk Kitaplarının Biçim ve İçerik Özellikleri". *Çağdaş Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2021.
- Körükçü, Özlem. "Okulöncesi Eğitime Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Bulunması Gereken Temel Özellikler Açısından İncelenmesi". *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14/2 (2012), 243-254.
- Lukens, Rebecca J. vd. *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. çev. Cenk Pamay. İstanbul: Erdem Yayınları, 4. Basım, 2024.
- Muzakkir, Ahmad - Muhammad, Soleh. "Internalization Strategy of Religious and Moral Values for Early Childhood". *Bestari* 21/2 (23 Aralık 2024), 118. <https://doi.org/10.36667/bestari.v21i2.1539>
- Oğuzkan, A. Ferhan. *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2021.
- Orhan, Mustafa. *Çocuk Edebiyatı ve Popüler Bilim*. Ankara: Akademisyen Kitapevi, 2022.
- Önen, Mübeccel vd. "0-3 Yaş Çocuklarına Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Özelliklerinin İncelenmesi". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Dergisi* 1/29 (2014), 126-139.
- Piaget, Jean. "Cognitive development in children: Piage". *Journal of Research in Science Teaching* 2/3 (1964), 176-186.
- Sak, Ramazan vd. "Bir Araştırma Yöntemi Olarak Döküman Analizi". *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi* 4/1 (2021), 227-250.
- Sarıkaya, Bünyamin - Aydeniz, Süleyman. "Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik". *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2021.
- Sarıyüce, Hasan Latif. *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi*. İstanbul: Nar Edebiyat, 2012.
- Sever, Sedat. *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem, 12. Basım, 2008.
- Şirin, Mustafa Ruhi (ed.). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2000.
- Temizyürek, Fahri vd. *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık, 2016.
- Thompson, Ross A. "Whither the Preconventional Child? Toward a Life-Span Moral Development Theory". *Child Development Perspectives* 6/4 (01 Aralık 2012), 423-429. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2012.00245.x>
- Tuğrul, Belma - Feyman, Nihan. "Okul Öncesi Çocukları İçin Hazırlanmış, Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar". *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. thk. Sedat Sever. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 2006.
- Turan, İbrahim. "Bazı Batı ve Türk Çocuk Klasiklerinde Dini ve Ahlaki Değerler". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10/1 (2010), 171-194.
- Turanalp, Muhammed Fatih. *Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Ural, Serpil. "Okul Öncesi Çocuk Kitaplarının Tanımı". *Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Eğiten Kitap, 2013.
- Uzuner Yurt, Serap. "Çocuk Yayınları". *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. ed. Tacettin Şimşek. Ankara: Grafiker Yayınları, 2019.
- Yağcı, Samet. "Çocuklara Yönelik Peygamber Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri Örneği". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 14 (2022), 171-194. <https://doi.org/10.53112/tudear.1175845>
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 8. Basım, 2011.
- Yılmaz, Oğuzhan. "Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler". *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya*. ed. Tacettin Şimşek. 61-108. Ankara: Grafiker Yayınları, 2016.
- Yonar, Gönül. "Romanlaşan Siyeri Fantastikle Buharlaştırmak". *sonpeygamber.info*. 2015. Erişim 04 Ekim 2025. <https://www.sonpeygamber.info/romanlasan-siyeri-fantastikle-buharlastirmak>

Yonar, Gönül. "Siyer-Fantastik Edebiyat İlişkisinde Sorunlu Bir Alan: Mucize". *Siyer Atölyesi 2011: Türkiye'de Popüler Siyer Çalışmaları, Siyer Atölyesi 2012*. 277-294. Türkiye'de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları Tebliğler Kitabı, 2013.